

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Bc. Markéta Faustová

**Registrované partnerství a jeho právní důsledky ve vztahu
k náhradní rodinné péči**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Josef Salač, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): říjen 2014

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem překládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 28. 10. 2014

Bc. Markéta Faustová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce doc. JUDr. Josefu Salačovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky k mé práci. Děkuji i celé své rodině za její pomoc a podporu, které se mi od ní dostalo při vzniku této práce.

„Šťastný je ten, kdo našel štěstí v rodině.“

- Lev Nikolajevič Tolstoj

Obsah

Úvod	7
1 Registrované partnerství.....	9
1.1 Homosexualita - pojmy gay a lesba	9
1.2 Legislativní vývoj registrovaného partnerství	10
1.2.1 Společenská východiska	12
1.2.2 Ústavně-právní východiska	16
1.2.3 Pokusy o přijetí právní úpravy registrovaného partnerství v České republice ...	18
1.3 Platná právní úprava registrovaného partnerství v České republice	22
1.4 Registrované partnerství a NOZ	24
2 Náhradní rodinná péče a její formy z pohledu postavení registrovaných partnerů.....	28
2.1 Osvojení	29
2.1.1 Platná právní úprava osvojení.....	30
2.1.2 Osvojení dítěte registrovanými partnery	32
2.2 Pěstounská péče	36
2.2.1 Platná právní úprava pěstounské péče	37
2.2.2 Svěření dítěte do pěstounské péče registrovaných partnerů	41
2.3 Poručenství.....	42
2.4 Svěření dítěte do péče jiné osoby.....	43
2.5 Homoparentalita - homoparentální rodina	44
3 Úvahy de lege ferenda.....	46
Závěr.....	52
Seznam použité literatury a pramenů	55
Abstrakt	60

Abstract.....	60
Klíčová slova	61
Key words.....	61

Úvod

Registrované partnerství homosexuálních párů a výkon náhradní rodinné péče jsou dvě společensky kontroverzní a citlivá témata. Představíme-li si, že dojde na otázku spojení těchto dvou institutů, je jasné, že nalézt jednoznačné odpovědi a zaujmout objektivní postoje nebude snadné ani pro zákonodárce, ani pro občany naší společnosti.

Registrované partnerství i formy náhradní rodinné péče spadají do oblasti rodinného práva. Rodinné právo je přitom specifickou právní oblastí v tom smyslu, že je založeno na vztazích a vyvolává emoce. S instituty rodinného práva se každý z nás setkává denně a vnímá je jako nedílnou součást života. Česká společnost se ráda profiluje jako velmi tolerantní, přesto obzvláště otázky týkající se partnerství osob stejného pohlaví vyvolávají opakovaně vášnivé diskuse a poutají pozornost, a to zpravidla v negativním slova smyslu.

Obecně můžeme říci, že řešení tématu rovnoprávného postavení gay mužů a lesbických žen a s tím související legislativa v mnoha zemích Evropy i v zámoří nabrala v posledních desetiletích nádech neodvratitelnosti. A i když otázka gay a lesbického rodičovství stále funguje jako rozbuška, dostává se tento fenomén do popředí zájmu a trend uzavírání svazků osob téhož pohlaví a gay a lesbického rodičovství je na permanentním vzestupu.

Vývoj, který v této oblasti můžeme zaznamenat u nás, je pomalý, neboť společnost je zatížena vžitými stereotypy o gayích i lesbách a také představou o podobě tzv. tradiční rodiny, ale ve srovnání s jinými státy Evropy i světa jsme považováni za zemi v tomto ohledu nediskriminující, v níž je homosexualita morálně přijatelná. V konečném důsledku však jakoby převážná většina společnosti stále nedokázala k některým otázkám zaujmout stanovisko, které by bylo jednoznačné.

Cílem této práce je zachytit podstatné charakteristiky rodinně-právních institutů registrovaného partnerství i jednotlivých forem náhradní rodinné péče, vymezit změny, které jejich právní úprava doznala v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku, zda vůbec ke všem plánovaným změnám došlo a zda byly žádoucí. Práce se snaží vystihnout, jaké je

současné postavení párů žijících v registrovaném partnerství, zejména pokud jde o výkon náhradní rodinné péče těmito partnery, co se na tomto postavení dá zlepšit a za jakou cenu, s tím, že text je zpracován podle právního stavu k 28.10.2014.

1 Registrované partnerství

Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví, které vzniká projevem jejich vůle činěným formou souhlasného svobodného a úplného prohlášení o tom, že spolu vstupují do partnerství. Toto prohlášení činí partneři osobně před matričním úřadem.¹

Jedná se o statusový právní vztah, který podobně jako manželství umožňuje dvěma osobám založit zákonem uznanou formu svazku. Zatímco však manželství představuje zákonem institucionalizované partnerství osob odlišného pohlaví, registrované partnerství je uzavíráno osobami stejného pohlaví. Tento základní rozdíl však není zdaleka jediný, který od sebe tyto instituty odlišuje. Registrované partnerství obsahově nekopíruje institut manželství a registrované páry zatím nedosahují z právního hlediska takového postavení jako manželé, ale oba svazky jsou si svou podstatou velmi blízké.

1.1 Homosexualita - pojmy gay a lesba

Legální definice registrovaného partnerství vymezuje tento institut poměrně široce, neboť hovoří o společenství osob stejného pohlaví bez požadavku homosexuální orientace. V povědomí lidí je však homosexualita vnímána jako pojmový znak registrovaného partnerství. Podobně uvažovali i předkladatelé posledního návrhu zákona o registrovaném partnerství, který byl přijat a stal se tak platnou právní úpravou partnerství osob stejného pohlaví u nás. To je patrné z důvodové zprávy k tomuto návrhu: „*Právní úprava registrovaného partnerství výhradně pro homosexuální páry stejného pohlaví se navrhuje proto, že páry pohlaví různého v České republice mají v současné době k dispozici možnosti dvě - manželství a konkubinát, zatímco páry téhož pohlaví nemají možnost žádnou.*“²

„Homosexualitou rozumíme sexuální orientaci na osoby stejného pohlaví. Je to celoživotní, neměnný a nositelem nezapříčiněný a nezvolený, tedy také nezaviněný stav, jenž je

¹ Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů . In: ASPI [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 31. 5. 2014].

² Důvodová zpráva předkladatelů. In: *Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko?*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 79-87. ISBN 80-86547-51-5.

charakterizován tím, že nositel tohoto stavu je pohlavně přitahován a vzrušován osobami stejného pohlaví (tedy homosexuální muž je přitahován a vzrušován mužem, homosexuální žena je přitahována a vzrušována ženou).“³

V podstatě až do období sametové revoluce nebylo označování homosexuálně orientovaných osob u nás jednoznačné, což zajisté souvisí s tím, že postupná emancipace homosexuality na našem území nebyla dlouhou dobu doprovázena medializací ani odborným publikováním. Proto v rané fázi porevoluční rozpravy homosexuálního společenství bylo významným tématem hledání výrazu, kterým by se mohli homosexuální muži a homosexuální ženy označovat a s kterým by se sami ztotožnili. Československému homosexuálnímu společenství u nás bylo již před revolucí známo, že v západních zemích je zažité označení *gay*. Z hlediska možné aplikace tohoto pojmu v československém prostředí však byla patrná jistá zdrženlivost. V roce 1990 došlo minimálně ke dvěma pokusům nabídnout variantní úzus. Jednak probíhala systematická snaha o prosazení složenin s předponou *homo-* a jednak anonymní návrhovač přišel s nápadem užívat označení *blíženec – blížěnka*. Tyto snahy však nezaznamenaly výraznější úspěch. Slovo *gay* se postupně začalo objevovat v periodikách čím dál častěji a nakonec fungovalo jako jediné označení. Označení *lesba* a z něj odvozená zdvojnásobina *lesbička* bylo vedle pojmu *homosexuální žena* užíváno ještě před revolucí. Porevoluční dohady se proto týkaly zejména toho, zda bude zvolena tvrdší nebo měkčí varianta, tedy zda se budou homosexuálně orientované ženy označovat jako *lesby* nebo *lesbičky*. Dnes se v zásadě užívá obou těchto variant.⁴

1.2 Legislativní vývoj registrovaného partnerství

Institut registrovaného partnerství byl u nás zaveden přijetím zákona o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. Tato právní norma umožňuje párům stejného pohlaví založit svazek s přesně vymezeným rozsahem práv a povinností v zákonem

³ BRZEK, A. *Třetí pohlaví?*. Praha: Scientia medica, 1992, s. 19. ISBN 80-85526-03-4.

⁴ SEIDL, J. a kol. *Od žaláře k oltáři: Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012, s. 333-335. ISBN 978-80-7294-585-6.

uznané formě. Česká republika se tak stala první postkomunistickou zemí, která právně upravila možnost uzavření oficiálního svazku osob stejného pohlaví.

V rámci Evropy máme stále celou řadu zemí, které tento institut ve svém právním řádu dosud neukotvily a neuznávají jej. Mezi tyto země patří například Slovensko nebo Itálie, u nichž je tento postoj dán zejména náboženskými důvody. Na straně druhé první zemí Evropy, která uzákonila registrované partnerství osob stejného pohlaví, bylo Dánsko. Dnes existují i státy, které přijaly ještě liberálnější model, v němž umožňují párům stejného pohlaví uzavírat sňatek.⁵

V evropských zemích, které uzákonily soužití osob stejného pohlaví, se uplatňují tři modely právního řešení jejich postavení, a to model severský, francouzský a nizozemský. Tyto modely mají nejen různé právní, ale také různé psychologické dopady na partnery. Nejstarším je severský model registrovaného partnerství. V rámci tohoto modelu registrované partnerství existuje vedle heterosexuálního manželství jako paralelní institut pro gaye a lesbičky. Registrovaní partneři nabývají registrací obdobná práva jako manželé, avšak s určitými přesně stanovenými výjimkami. Jinou cestou šel vývoj ve Francii, což je země s tradičně vysokým počtem faktických soužití. Francouzský model se od severského zásadně liší tím, že umožňuje uzavřít tzv. pakt solidarity. Jak již název naznačuje, jde o institut založený na smlouvě. Práva a povinnosti osob, které uzavřou takovýto svazek, se v mnoha ohledech odchyľují od postavení manželů. Nejradikálnější model představuje model nizozemský, který otevírá osobám stejného pohlaví možnost vstoupit do manželství, a to se všemi právními důsledky.⁶

Cesta k právnímu zakotvení registrovaného partnerství u nás byla dlouhá a vyvolávala v různých vlnách celospolečenské diskuse. Postavení homosexuálních párů u nás se zásadně

⁵ ČTK. Sňatek homosexuálů umožňuje zatím pět zemí v Evropě. In: *Denik.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: http://www.denik.cz/ze_sveta/snatek-homosexuálu-umožnuje-zatim-pet-zemi-v-evrop.html

⁶ BARŠOVÁ, A. *Partnerské soužití gayů a lesbiček: kde jsme a kam směřujeme*. Brno: NESEHNUTÍ, 2004, s. 69-70. ISBN 80-903228-3-2.

změnilo po politickém zlomu v roce 1989. První významnější snahy o přijetí zákona o registraci partnerů stejného pohlaví však zaznamenáváme až na konci devadesátých let.

1.2.1 Společenská východiska

Byť se mnohým může zdát téma homosexuality nebo partnerství osob stejného pohlaví tématem ryze současným, není tomu zdaleka tak. O případech postihu ze strany společnosti za homosexuální styky u nás víme již z dob šestnáctého století.⁷ Za účelem pochopení současného stavu vnímání stejnopohlavního partnerství a homosexuality se však budu v následujících odstavcích věnovat období bližšímu současnosti a stručně se pokusím shrnout vývoj přístupu k této problematice na našem území.

První počín v oblasti homosexuální emancipace v českých zemích zaznamenáváme koncem šedesátých let 19. století. Tehdy neznámý autor označovaný jako Podřipský anonym zaslal dopis věhlasnému fyziologovi Janu Evangelistovi Purkyněmu, v němž jej požádal, aby prozkoumal příčiny homosexuality a inicioval na příslušných místech zrušení její trestnosti. Purkyně o dopisu informoval na schůzi Spolku českých lékařů, předal ho redakci Časopisu lékařů českých a dále se přáním pisatele dopisu nezabýval.⁸

Těžkým rokem pro české homosexuály byl rok 1932. V tomto roce se odehrály dvě tzv. plzeňské homosexuální aféry. První aférou bylo hromadné vyšetřování plzeňských homosexuálů z důvodu zneužívání mládeže. Jednalo se o případ aféry, která se rozšířila na téměř celou plzeňskou homosexuální subkulturu, což souviselo jednak s tzv "efektem sněhové koule" a jednak se snahou policie zorientovat se v tomto prostředí. Druhou plzeňskou aférou byl případ špionáže ve Škodových závodech. V této aféře nebyl homosexuální aspekt dominantní, homosexualita vystupovala v této aféře pouze v souvislosti se špionáží.

⁷ HIML, P., J. SEIDL a F. SCHINDLER. *Miluji tvory svého pohlaví*. Praha: Argo, 2013, s.23. ISBN 978-80-257-0876-7.: : „V roce 1590 byl v Žehušicích na Čáslavsku upálen mladý žák Sixtus, protože maje sobě svěřenou mládež k cvičení literárnímu, s některými - násilí jim činice - vlaské sodomství [homosexuální styky] páchal, což když naň vyjeveno, k tomu se přiznal““

⁸ SEIDL, J. a kol. *Od žaláře k oltáři: Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012, s. 65. ISBN 978-80-7294-585-6.

Vyskytovala se zde jako bezpečnostní riziko pro stát. Obě zmíněné aféry reprezentují příklad dobového rozvíjení homofobního stereotypu.⁹

Největší publicitu a význam ze všech homosexuálních afér, které propukly v meziválečném Československu, měl skandál okolo Heinze Ruthy z roku 1937. Rutha byl obviněn z toho, že po řadu let záměrně propagoval a prováděl homosexuální aktivity v rámci sudetoněmeckého mládežnického hnutí. V říjnu roku 1937 byl zatčen a bylo mu sděleno obvinění podle trestního zákona zděděného ještě z doby Rakouska-Uherska, který označoval homosexuální styky za "smilstvo proti přírodě" a stanovil trest na "každý čin, kterým hledáno neb nalézáno bylo pohlavní ukojení na těle osoby stejného pohlaví".¹⁰

V meziválečném období se obecně rozvinula ve velkých městech svébytná homosexuální subkultura. Je nepochybné, že homosexuálně orientovaní jedinci se zde vyskytovali již v předchozím období, ale po vzniku republiky se tento fenomén začíná rozvíjet v daleko větším měřítku. Hlavním důvodem tohoto vývoje je celková paradigmatická změna v nazírání na sexuální odlišnosti, která postupovala v západní Evropě ruku v ruce s medikalizací sexuality. Pozitivistické přesvědčení o takřka neomezených možnostech vědy dodalo medicíně neobyčejný elán a otázka sexuality byla důsledkem toho převedena z domény církevní kontroly, která v průběhu 19. století začala ztrácet dech, do sféry právě medicíny. V období první republiky tedy probíhal poměrně intenzivní veřejný diskurs o homosexualitě, a to jak ze strany akademických teoretiků a praktických zástupců vědních oborů, pro něž byla homosexualita předmětem profesionálního zájmu, tak ze strany homosexuálů samých. Vědomí distinktivní identity coby specifické menšiny umožnilo, aby se uvnitř české homosexuální subkultury konstitovalo hnutí homosexuální emancipace s vlastní organizační a komunikační platformou. Přičemž hlavním cílem reformně laděných právníků a

⁹ HIML, P., J. SEIDL a F. SCHINDLER. *Miluji tvory svého pohlaví*. Praha: Argo, 2013, s.109-173. ISBN 978-80-257-0876-7.

¹⁰ HIML, P., J. SEIDL a F. SCHINDLER. *Miluji tvory svého pohlaví*. Praha: Argo, 2013, s.175-205. ISBN 978-80-257-0876-7.

lékařů, jakož i emancipačního snažení homosexuální subkultury, bylo dosáhnout odtrestnění homosexuálních styků. Tento cíl však v době první republiky zůstal nenaplněn.¹¹

V době protektorátu probíhala perzekuce homosexuality ve dvou úrovních. Jednak byli homosexuálové perzekuováni v oboru justice (sice za přísnějších podmínek než za první republiky, ale stále v rámci justice), jednak formou policejního stíhání. Přesto, že možnosti zkoumání zdrojových dokumentů z této doby jsou ve srovnání s obdobím první republiky značně omezené, je evidována celá řada velmi poutavých příběhů osob, které byly v souvislosti se svou sexuální orientací postihovány. Zde je však třeba podotknout, že protektorátní příslušníci podezřelí z homosexuálních styků zajímali gestapo pouze potud, pokud mělo jejich konání zároveň nějaké politické implikace. Homosexualita představovala v těchto případech pro gestapo zaznamenáníhodný, nikoli však nejpodstatnější prvek, a jedině v těchto případech tak lze hovořit o deportaci homosexuálů z protektorátu.¹²

Druhá světová válka nenávratně zničila odkaz 20. a 30. let, kdy se v evropských metropolích rozvíjela do té doby neznámá volnost v genderových a i sexuálních otázkách. Společenské a politické změny často iniciované a podporované pokrokovou sexuologií, která se začala rodit kolem začátku 20. století, silící subkultura homosexuálů a nadějně vyhlídky na zlepšení jejich postavení v různých životních sférách, to vše jakoby si válka vyžádala spolu s bezpočtem lidských obětí. Poválečná společnost vyšla z druhé světové války znatelně konzervativnější, těžiště nových společenských trendů a osvobozujících hnutí se posunulo za oceán. V 50. letech se situace československých homosexuálů zřejmě výrazně nelišila od homosexuálů v zemích svobodného západního bloku. Skoro ve všech evropských zemích byla homosexualita trestná, což znemožňovalo veřejnou otevřenost.¹³

¹¹ HIML, P., J. SEIDL a F. SCHINDLER. *Miluji tvory svého pohlaví*. Praha: Argo, 2013, s.207-269. ISBN 978-80-257-0876-7.

¹² HIML, P., J. SEIDL a F. SCHINDLER. *Miluji tvory svého pohlaví*. Praha: Argo, 2013, s.207-269. ISBN 978-80-257-0876-7.

¹³ HIML, P., J. SEIDL a F. SCHINDLER. *Miluji tvory svého pohlaví*. Praha: Argo, 2013, s.271-386. ISBN 978-80-257-0876-7.

60. léta však znamenala změnu. Roku 1961 přestává být homosexualita u nás trestná. Rok odrestnění se časově téměř shoduje se začátkem reformních procesů v Československu, které kulminovaly roku 1968. Ke konci 80. let potom zaznamenáváme začátky organizovanosti homosexuálů v naší zemi. V Praze se začal scházet klub homosexuálů pod záštitou sexuologů. Z tohoto pražského klubu pak vzešel kolektiv lidí, kteří v roce 1989 začali pod jménem Lambda Praha usilovat o založení první oficiálně registrované homosexuální organizace v ČSSR. Po sametové revoluci byl svaz Lambda oficiálně povolen. Velkým problémem homosexuálů v době socialismu bylo seznamování, neboť chyběl dostatečný počet vhodných míst pro seznámení, a tato situace se výrazně nezměnila ani dekriminací. Nicméně v Praze existovaly v celém období mezi druhou světovou válkou a sametovou revolucí podniky, kde se scházela převážně homosexuální klientela. Podobnou funkci plnily salony charakteristické tím, že se konaly v domácnostech lepší společnosti. Tradiční bylo rovněž tzv. korzo po Václavském náměstí, schůzky v lázních a asi nejkontroverznějším místem setkávání homosexuálů byly veřejné záchody.¹⁴

Uvolnění poměrů po roce 1989 znamenalo pro gaye a lesby předzvěst lepších časů. V devadesátých letech a vlastně i po přelomu tisíciletí přispívaly k osvětě a obecně smířlivějšímu a tolerantnějšímu vztahu k homosexuálům známé osobnosti z různých sfér, ať již z oblasti kultury, politiky, vědy nebo sportu, které se ke své sexuální orientaci začaly postupně hlásit, čímž se výrazně zasloužily o prolomení velkého společenského tabu.

„(...) určité uvolnění poměrů, charakteristické pro terminální fázi komunistického režimu v Československu, společně s hrozbou HIV/AIDS vytvořilo koncem osmdesátých let kontext, který umožnil, že téma homosexuality začalo postupně pronikat do celostátních tištěných médií určených nejširšímu spektru příjemců (v lékařském tisku se téma HIV/AIDS a homosexuality objevovalo již dříve)“.¹⁵

¹⁴ HIML, P., J. SEIDL a F. SCHINDLER. *Miluji tvory svého pohlaví*. Praha: Argo, 2013, s.271-386. ISBN 978-80-257-0876-7.

¹⁵ SEIDL, J. a kol *Od žaláře k oltáři: Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012, s. 333-335. ISBN 978-80-7294-585-6.

Situace dnes, po pětadvaceti letech od sametové revoluce, pokročila do fáze tolerantního přístupu k homosexualitě, kdy Česká republika byla vyhodnocena v porovnání s ostatními státy Evropské Unie jako vůbec jedna z nejotevřenějších zemí, přestože je poukazováno na fakt, že mnoho zástupců homosexuální menšiny svoji příslušnost k ní často tají.¹⁶ O tom, jak naše společnost názorově v tomto ohledu pokročila, svědčí i organizování akcí, jako je například „pochod hrdosti“ Prahou Prague Pride, který má za sebou několik ročníků konaných za velké účasti i zájmu médií.

1.2.2 Ústavně-právní východiska

Do doby, než došlo k přijetí právní úpravy registrovaného partnerství v České republice, nebyly dlouhodobé partnerské svazky osob téhož pohlaví v právním smyslu formalizovány, což stejnopohlavní páry považovaly za přímý rozpor se zásadami osobní svobody a rovnosti a nediskriminace.¹⁷ Tato práva jsou zaručena na ústavní úrovni. Listina základních práv a svobod zakotvuje tato práva ve svém článku 1 a 3, kde je stanoveno, že základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu. Zákaz diskriminace je obsažen rovněž v článku 14 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která je dokumentem Rady Evropy. Dalším významným pramenem v tomto směru je Charta základních práv Evropské unie, kde se v článku 21 explicitně uvádí zákaz diskriminace na základě sexuální orientace.

Podrobnější právní úpravu zákazu diskriminace představuje zákon č. 198/2009 o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, tedy tzv. antidiskriminační zákon. V § 2 odst. 3 se uvádí, že přímou diskriminací se rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než

¹⁶ ČTK. Česko patří v Evropě k zemím, co nejvíce diskriminují homosexuály. In: *Denik.cz* [online]. 12.8.2013 [cit. 2014-10-18]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/vyzkum-cr-patri-v-eu-k-zemim-co-nejmin-diskriminuji-homosexualy-20130812.html

¹⁷ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: GRADA Publishing, 2014, s. 40. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.

se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to mimo jiné z důvodu sexuální orientace.

V důvodové zprávě k návrhu zákona o registrovaném partnerství je uvedeno následující: „*Předkladatelé věří, že tento zákon bude mít příznivé sociální dopady, neboť bude jasným signálem, že spolu žijící páry stejného pohlaví jsou plnoprávními a nediskriminovanými členy společnosti.*“ V době rodící se právní úpravy registrovaného partnerství u nás se však objevovalo mnoho právních a politických názorů, které zpochybňovaly, že by přijetí zákona umožňujícího uzavření formálního svazku stejnopohlavními páry diskriminované menšinou gayů a lesbiček skutečně pomohlo.¹⁸ Eventuální přínos a opodstatněnost této právní úpravy ukáže zřejmě až čas.

Nebudeme-li uvažovat čistě institut registrovaného partnerství, ale budeme jej posuzovat ve vztahu k formám náhradní rodinné péče, bude vedle práva nebýt diskriminován třeba zdůraznit rovněž potřebu zakotvení a ochrany práva na rodinný život a princip blaha dítěte.

Listina základních práv a svobod v článku 10 odst. 2 přiznává každému právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života. Podle článku 32 odst. 1 Listiny základních práv a svobod jsou rodičovství a rodina pod ochranou zákona. Právo na respektování rodinného a soukromého života zakotvuje též Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v článku 8: „*Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydli a korespondence.*“ Jak je již zmíněno výše, Evropská úmluva je dokumentem Rady Evropy. K ochraně práv vyplývajících z této úmluvy vykonává svoji pravomoc Evropský soud pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku. V Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod není vymezeno, že se rodinou rozumí entita, kterou tvoří muž a žena. Této otázce se nicméně Evropský soud pro lidská práva věnuje ve své judikatuře, která prochází vývojem tak, jako se vyvíjí společenské klima. Stěžejním v tomto směru bylo rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva z roku 2010 ve věci Piotr Kozak proti Polské republice. Soud zde došel k závěru, že: „*(...)stát musí*

¹⁸ MACH, P. (ed.), *Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko?*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006. ISBN 80-86547-51-5.

*při volbě prostředků k ochraně rodiny a zajištění rodinného života ve smyslu čl. 8 vzít v potaz změny, ke kterým došlo ve společnosti a v chápání pojetí společenských, statusových a vztahových otázek, včetně toho, že již neexistuje jediná správná volba, jak vést rodinný či soukromý život.*¹⁹

Princip blaha dítěte potom patří k nejdůležitějším principům rodinného práva. Tento princip je deklarován jak na vnitrostátní, tak mezinárodní úrovni, ostatně jako principy dříve zmíněné. Pokud se týká mezinárodněprávního hlediska, stěžejním dokumentem je Úmluva o právech dítěte. Princip blaha dítěte je princip, který v sobě nese fyzický, psychický i mravní aspekt vývoje dítěte, který má být dodržován nejen rodiči, ale všemi subjekty, které o záležitostech dítěte rozhodují. V kapitolách věnujících se formám náhradní rodinné péče je opakovaně zmiňováno, že při uskutečňování té či oné formy náhradní rodinné péče má být sledován a respektován v první řadě zájem dítěte, což je zásada, která s principem blaha dítěte přímo souvisí. Blaho dítěte je však třeba vnímat jako pojem svým obsahem nadřazenější.²⁰

Svou podstatou je „blaho dítěte“ pojem velmi neurčitým, při jeho posuzování se střetávají často protichůdné faktory a, co bude skutečně z hlediska budoucnosti pro dítě nejlepší, nemusí být vždy snadné určit, tím spíše pokud se jedná o otázku prostředí, v němž má dítě vyrůstat a vyvíjet se.

1.2.3 Pokusy o přijetí právní úpravy registrovaného partnerství v České republice

První viditelné snahy o legislativní řešení otázky homosexuálních svazků zaznamenáváme v roce 1995. V tomce roce vláda Václava Klause připravovala rodinněprávní novelu. Této příležitosti se snažilo využít Sdružení organizací homosexuálních občanů nesoucí zkratku SOHO tím, že formulovalo požadavek na začlenění formálního soužití osob

¹⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 3.2010, č. 13102/02, In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 9. 6. 2014]

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, M. *Dítě, rodina, stát: úvahy nad právním postavením dítěte*. Brno: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, 1993, s. 21. ISBN 80-210-0694-3.

stejného pohlaví do této novely. Vláda tento požadavek nicméně zamítla a neumožnila předložit poslanecké sněmovně k projednání předmětný návrh zákona s poukazem na to, že homosexuální soužití není rodinně-právním vztahem, který by bylo možné stavět na roveň manželství.²¹ Sdružení SOHO se přitom věnovalo prosazování institutu registrovaného partnerství již několik let před těmito událostmi.

V roce 1997 byl třemi poslanci předložen první ucelený návrh zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví. Tento návrh byl však v dubnu roku 1998 těsně zamítnut Poslaneckou sněmovnou České republiky v prvním čtením.²²

Shora zmíněný návrh z roku 1997 byl zaslán k projednání a posouzení vládě, jejíž stanovisko bylo negativní a vláda vyslovila názor, že navržený zákon je jen velmi rámcovou a neúplnou právní úpravou, jeho obsah byl shledán nedopracovaným a vytýkány byly některé konkrétní vady. Jeden z hlavních nedostatků, které vláda ve svém stanovisku uvedla ve výroku II., byl formulován následovně: „*Přitom svazek není výslovně vázán na homosexuální orientaci, ale jen na podmínku stejného pohlaví a v praxi by se jím mohlo řešit i účelové ekonomické soužití osob staršího věku s možností zneužití dědických, důchodových a pojistných práv*“²³. V současné době platný zákon o registrovaném partnerství však rovněž výslovně podmínku homosexuální orientace osob uzavírajících registrované partnerství nestanovuje. Předpokládá se nicméně, že registrovanými partnery budou vesměs homosexuální (potažmo bisexuální) páry, což je rovněž patrné z účelu zákona o registrovaném partnerství, jak jej zprostředkovává důvodová zpráva. Sexuální orientace osob

²¹ HADEKA, J.F. *Několik poznámek k nedávnému pokusu o právní institucionalizaci homosexuálního soužití v České republice*. Správní právo, 1998, č. 5, str. 261.

²² HROMADA, J. *Vývoj prosazování registrovaného partnerství v České republice*. [online]. [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=10>

²³ *Stanovisko vlády ČR k poslaneckému návrhu zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví* (sněmovní tisk č. 359). [online]. [cit. 2014-06-05] Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t035901.htm>

vstupujících do registrovaného partnerství se však nezjišťuje.²⁴ Dále vláda své odmítavé stanovisko odůvodnila ve výroku I. takto: „*Pokud by se mělo přistoupit k právní úpravě, pak by vláda spíše preferovala koncepci dílčích úprav v řadě zákonů v naznačených právních oblastech, než obecnou zákonnou normu o obdobné aplikaci institutu manželství na vztahy osob stejného pohlaví. Skutečnost, že tři skandinávské státy zvolily cestu obecné zákonné normy není výrazným argumentem ve srovnání s naprostou většinou ostatních evropských států, z nichž opět jen malá část se vydala cestou respektování naznačeného vztahu homosexuálních občanů v jednotlivých konkrétních oblastech.*“²⁵ Vláda tedy vyjádřila obavu z toho, že přijetí ucelené právní úpravy bez možnosti srovnání zkušenosti jiných států, je riskantní. Přesto byla Česká republika první postkomunistickou zemí, která takovou ucelenou úpravu o několik let později přijala.

Po prvním neúspěšném pokusu o schválení návrhu zákona upravujícího uceleně problematiku partnerství osob stejného pohlaví následoval v roce 1999 další pokus. Tohoto roku byl skupinou poslanců podán návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví. Tento návrh stejně jako předchozí vycházel ze severského modelu a oba návrhy byly postavené víceméně na stejných základech. Na rozdíl od návrhu předchozího však vláda Miloše Zemana vydala k novému návrhu v roce 1999 souhlasné stanovisko, přestože zároveň upozornila na některé legislativní i věcné nedostatky, které by bylo třeba dořešit v rámci legislativního procesu.²⁶ Návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví a o změně některých zákonů prošel prvním čtením a byl přikázán k projednání výborům. Mírně upravený se dále návrh dostal i do druhého čtení, kde byl zamítnut.

²⁴ WINTR, J. Analýza české právní úpravy osvojení dítěte gayi, lesbami a bisexuálními lidmi ve světle práva Evropské unie a Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách. *Gender studies* [online]. 2009 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.genderstudies.cz/tiskove-zpravy/tz.shtml?x=2179693>

²⁵ *Stanovisko vlády ČR k poslaneckému návrhu zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví* (sněmovní tisk č. 359). [online]. [cit. 2014-06-05] Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t035901.htm>

²⁶ *Usnesení vlády České republiky k poslaneckému návrhu zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví a o změně a doplnění některých zákonů* (sněmovní tisk č. 124). [online]. [cit. 2014-06-05] Dostupné z: <https://racek.vlada.cz/usneseni/usnweb.nsf/0/77BEF914E761847DC12571B6006BD12D>

Po dvou neúspěšných poslaneckých pokusech o prosazení zákona, který by změnil postavení stejnopohlavních párů, vyzvala Rada vlády ČR pro lidská práva vládu k přípravě věcného záměru návrhu zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví. Vláda na toto reagovala tím, že pověřila tehdejšího ministra spravedlnosti vypracováním příslušné normy. K vypracování návrhu skutečně došlo, a to roku 2001. Důležité je zmínit, že tento návrh přinesl oproti návrhům předchozím několik podstatných změn. Nakonec však ani tentokrát k přijetí zákona nedošlo. V podmínkách blížících se voleb byl návrh v podstatě "smeten ze stolu" poté, co poslanecká sněmovna rozhodla v prvním čtení o vrácení návrhu navrhovateli k dopracování, k němuž však již nedošlo.²⁷

V roce 2002 své představy o podobě zákona vyjádřila tzv. G - Liga sdružující gaye a lesbičky tím, že vypracovala svůj návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví. Projednání tohoto návrhu nikdy neproběhlo a návrh je tak spíše iniciativou, která shrnuje očekávání samotné homosexuální menšiny související s plánovanou zákonnou úpravou.

V roce 2003 připravilo ministerstvo spravedlnosti nový návrh zákona o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. S tímto návrhem bylo spojeno mnoho negativních ohlasů zejména pro jeho strohost, neúplnost a nedostatečné vymezení hlavních institutů. Návrh prošel připomínkovým řízením a měl být postoupen k projednání vládě, k čemuž nakonec nedošlo.²⁸

Posledním neúspěšným návrhem byl poslanecký návrh z roku 2004 podaný reprezentanty všech parlamentních stran vyjma KDU-ČSL. Návrh nebyl ve třetím čtení těsným rozdílem hlasů schválen.²⁹ Jednalo se o návrh, který poskytoval v některých ohledech

²⁷ HROMADA, J. Vývoj prosazování registrovaného partnerství v České republice. [online]. [cit. 2014-06-05]. Dostupné z:<http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=10>

²⁸ HROMADA, J. Vývoj prosazování registrovaného partnerství v České republice. [online]. [cit. 2014-06-05]. Dostupné z:<http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=10>

²⁹ HIML, P., J. SEIDL a F. SCHINDLER. *Miluji tvory svého pohlaví*. Praha: Argo, 2013, s. 461. ISBN 978-80-257-0876-7.

partnerům méně příznivé právní postavení, byl tedy ve srovnání s návrhy předchozími o poznání kompromisnější.³⁰

1.3 Platná právní úprava registrovaného partnerství v České republice

Po několikaletém úsilí bylo v České republice zavedeno zákonem č. 115/2006 Sb. s účinností od 1. července 2006 registrované partnerství.

Návrh zákona připravila a v dubnu roku 2005 předložila poslanecké sněmovně skupina poslanců. Tehdejší vláda Jiřího Paroubka zaujala k návrhu neutrální stanovisko. Návrh poměrně hladce prošel do třetího čtení a byl přijat tentokrát výraznou převahou hlasů. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky návrh schválila v prosinci roku 2005 a návrh byl následně postoupen ke schválení senátu, který jej schválil rovněž výraznou většinou. V únoru 2006 byl návrh postoupen k podepsání prezidentu republiky. Prezident Václav Klaus však návrh nepodepsal, využil své pravomoci dané mu čl. 50 Ústavy České republiky, zákon vetoval a vrátil poslanecké sněmovně k novému projednání.³¹

Ve svém prohlášení na mimořádné tiskové konferenci k zákonu o registrovaném partnerství prezident mimo jiné uvedl: *„Můj názor na tento zákon je dlouhodobý a neměnný a mé důvody proti jsou jak konzervativní (jednotlivé paragrafy zákona nepřipustně kopírují uspořádání obvyklé pro tradiční a odvěkou instituci manželství a rodiny), tak liberální (zákon umožňuje jednomu registrovanému partnerovi, aby vymáhal na druhém registrovaném partnerovi pod pohrůžkou státní donucovací mašinérie různá plnění, což může mít ospravedlnění výlučně v případě dětí a rodiny, tedy v případě manželství, ale ne u jiných mezilidských vztahů).*“³²

³⁰ SEIDL, J. a kol. *Od žaláře k oltáři: Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012, s. 443. ISBN 978-80-7294-585-6.

³¹ HROMADA, J. Vývoj prosazování registrovaného partnerství v České republice. [online]. [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=10>

³² MACH, P. (ed.) *Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko?*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 9.. ISBN 80-86547-51-5.

Důvody pro jednoznačně odmítavý postoj ke schválenému zákonu prezident shrnul v dopise adresovaném předsedovi Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Lubomíru Zaorálkovi, s kterým byl zákon vrácen k novému projednání. Z těchto důvodů bych zmínila následující:

- *„Zákon o registrovaném partnerství postrádá jakékoli vymezení účelu tohoto vztahu. Zákon o rodině říká, že hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí (§1, odst. 2). Právě toto a nic jiného vždy bylo, je a bude důvodem výjimečnosti institutu manželství a navíc důvodem preference institutu manželství před jinými typy mezilidských vztahů.“*
- *„ (...) partnerství osob stejného pohlaví do života naší společnosti a do našeho právního řádu patří (jako důsledek našeho obecně liberálního pohledu na svět), státem registrované partnerství osob stejného pohlaví do našeho právního řádu nepatří (jedná se o institut, který s liberalismem nemá nic společného a který je pouhým využitím státu k prosazení určitých skupinových nároků a požadavků).“*
- *„Navíc je tento zákon ve své podstatě zákonem diskriminačním. Ukládá povinnost, aby byla příslušnost ke skupině registrovaných partnerů vyznačována v jejich osobních dokladech. Takto označovat jakékoliv minoritní skupiny (a zejména jakékoli minoritní skupiny, které nejsou nezbytně a automaticky pozitivně všemi přijímány) je něčím, s čím se moderní společnost od konce druhé světové války nesešla.“*
- *„Zákon ve svých detailech (...) obsahuje celou řadu ustanovení, která budou vytvářet právně těžko řešitelné okolnosti.“³³*

Prezidentovo veto se nakonec podařilo přehlasovat nejnižší možnou většinou, tedy 101 hlasy. Tak se stalo, že dne 3. dubna 2006 byl zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů vyhlášen ve Sbírce zákonů pod číslem 115/2006 Sb. Účinnosti pak nabyl 1. července 2006.

³³ MACH, P. (ed.) *Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko?*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 11-15.. ISBN 80-86547-51-5.

Stejnopohlavní páry tak mohou poprvé v naší historii uzavřít tzv. statusový svazek, zajišťující například právo vzájemného zastupování partnerů, vzájemnou vyživovací povinnost nebo dědění v první dědické skupině³⁴. Z toho je patrné, že mnohá práva a povinnosti registrovaných partnerů kopírují úpravu práv a povinností manželů, ne ve všech oblastech však této rovnosti bylo k dnešnímu dni dosaženo. Oblastí, kde se postavení manželů a registrovaných partnerů zásadně liší, je právě osvojování dětí. Této otázce se budu více věnovat v následujících kapitolách.

Samotný zákon o registrovaném partnerství byl rozdělen do dvaceti částí, z nichž je z hlediska úpravy institutu registrovaného partnerství důležitá zejména část první, ostatní části obsahují výčet změn, které jiné zákony v souvislosti s přijetím zákona o registrovaném partnerství doznaly, s tím, že některé části byly zrušeny a část dvacátá se věnuje otázce účinnosti.

1.4 Registrované partnerství a NOZ

Registrované partnerství je součástí rodinného práva, a to společně s institutem manželství, příbuzenství a švagrovství, manželským majetkovým právem, jinými formami péče o děti a výživným. Do doby nabytí účinnosti nového občanského zákoníku bylo rodinné právo upraveno především zákonem o rodině č. 94/1963 Sb. Nový občanský zákoník však začlenil rodinné právo zpět do občanskoprávního kodexu a účinností zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku tak přestal zákon o rodině platit. Zcela nesystémově však toto neplatí pro zákon o registrovaném partnerství, který navzdory původním představám zůstal nadále stěžejní právní úpravou registrovaného partnerství a okamžikem účinnosti občanského zákoníku nepozbyl platnosti. V následujících odstavcích se pokusím shrnout vývoj situace, který vedl k tomu, že právní úprava registrovaného partnerství nebyla do procesu rekodifikace soukromého práva zahrnuta přesto, že zákon o rodině upravující obdobné vztahy ano.

Paralelně s vývojem, který směřoval k přípravě a přijetí zákona o registrovaném partnerství byl v České republice připravován nový občanský zákoník, přičemž se

³⁴ § 1475 - § 1720 ve spojení s § 3020 zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku v platném znění

přínejmenším od roku 2001 počítalo s tím, že v novém občanskoprávním kodexu bude zahrnut institut registrovaného partnerství, a to bez ohledu na to, zda bude, nebo nebude mezitím přijat samostatný zákon o registrovaném partnerství.³⁵

V návrhu občanského zákoníku z roku 2005 (z doby, kdy ještě nebyl přijat zákon o registrovaném partnerství), se autoři návrhu vyslovili pro uzákonění registrovaného partnerství, jak vyplývá z důvodové zprávy. Návrh zákona ve svém paragrafu číslo 836 upravuje tzv. zapsané partnerství, které je vymezeno jako trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé zákonem stanoveným způsobem. Důvodová zpráva k tomuto ustanovení uvádí: *„Účelem adekvátní statusové úpravy společenství dvou osob stejného pohlaví je splnit úkol státu přistupovat stejně ke všem svým státním občanům a dát každému svému státnímu občanovi možnost prožít život v právním chráněném svazku statusově relevantním s jiným státním občanem, resp. s jiným člověkem, úkol nabídnout homosexuálně orientovaným osobám adekvátní právní prostředí, adekvátní právní institut vyrovnávající jejich statusové postavení s člověkem orientovaným heterosexuálně. Nejde tudíž o nadlepšení postavení, o přiznání zvláštních výhod, ale o přiznání stejných výhod – totiž sdílet s jinou osobou společenství státem uznané se statusovými důsledky - jaké mají všichni ostatní. Nelze nevidět, že odpíráním institucionalizace vztahům dvou osob stejného pohlaví, de facto i de iure sankcionuje stát osoby s vrozenou variantou tzv. běžné sexuální orientace.“*³⁶

Krátce poté došlo k přijetí zákona o registrovaném partnerství. Návrh občanského zákoníku z roku 2007 přitom s vtělením této úpravy do kodexu občanského práva počítal. Stejně jako předchozí návrh hovořil návrh občanského zákoníku z roku 2007 o zapsaném partnerství a upravoval jej ve svém paragrafu číslo 850. Ale, jak vyplývá z důvodové zprávy k tomuto návrhu, požadováno bylo zároveň zdokonalení institutu registrovaného partnerství:

³⁵ ELIÁŠ, K., ZUKLÍNOVÁ, M., *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*, Praha, nakladatelství Linde, 2001, s. 178-180, ISBN 80-7201-303-0: „Prosadí-li se ještě před přijetím zákoníku úprava registrovaného partnerství ve zvláštním zákoně, jak se předpokládá, bude při rekodifikačních pracích tato úprava do občanského zákoníku převzata. Úprava registrovaného partnerství je úpravou statusových otázek, které nemají být řešeny vně kodexu civilního práva.“

³⁶ Důvodová zpráva [online], 2005 [cit. 8. 6. 2014], str. 348, dostupné z http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/OZ_verze_2005.pdf

„I když zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a změně některých souvisejících zákonů nabídl homosexuálně orientovaným občanům ČR určitou institucionalizaci jejich vztahů, stále nelze říct, že by bylo vytvořeno takové právní prostředí, jaké je v intencích Protokolu č. 12 – dodatku k Evropské úmluvě o lidských právech, kde se výslovně zakazuje (kromě jiného) diskriminace osob z důvodů pohlaví (...). Je cílem a smyslem zde navrhovaných ustanovení takové právní prostředí nastolit, zejména pokud jde o některé aspekty statusové roviny a pokud jde o majetkovou rovinu vzájemných vztahů dvou osob stejného pohlaví. Odráží se to v některých doplněních a některých změnách platné právní úpravy.“³⁷

Zlom však nastal v případě návrhu, který Ministerstvo spravedlnosti připravilo v roce 2008. Tento návrh totiž na rozdíl od předchozích verzí úpravu věnovanou registrovanému partnerství, potažmo zapsanému partnerství, neobsahuje. Právní úprava partnerství osob stejného pohlaví tak byla z nové soukromoprávní kodifikace vyňata, což se nezměnilo až do okamžiku schválení nového občanského zákoníku v roce 2011 poslaneckou sněmovnou a následného podepsání prezidentem republiky v únoru roku 2012. Nový občanský zákoník byl tedy 22. března 2012 vyhlášen ve sbírce zákonů pod číslem 89/2012 Sb. bez úpravy institutu registrovaného partnerství, který nadále zůstal upraven zákonem o registrovaném partnerství.

Důvody vypuštění registrovaného (zapsaného) partnerství z nového kodexu občanského práva nebyly zcela objasněny a toto rozhodnutí zákonodárce je velmi diskutabilní. Argumenty pro začlenění úpravy partnerství osob stejného pohlaví uváděné opakovaně v důvodových zprávách, jak je zmíněno výše, jakoby zůstaly opomenuty. Přijetí nového občanského zákoníku mělo být vyústěním snah o vytvoření nového uceleného kodexu soukromého práva, proč tedy zákonodárce této výjimečné příležitosti nevyužil a v rozporu se záměrem nového zákona úpravu registrovaného partnerství, která již nepopíratelně tvoří součást rodinného práva, do textu zákona nezanesl? Osobně se domnívám, že tímto krokem se řešení problematických prvků institutu registrovaného partnerství na delší dobu odkládá, což vnímán jako chybný postup. Navíc jakoby se tím registrovaní partneři po složité cestě za uzákoněním jejich svazku a přiblížením svého postavení osobám žijícím ve svazku

³⁷ Důvodová zpráva, [online], 2007 [cit. 8. 6. 2014], str. 350-351, dostupné z http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/OZ_s_DZ_verze_2007.06.03.pdf

manželském znovu dostali na okraj, jakoby znovu byla zpochybněna jejich rovnoprávnost s ostatními formami partnerského soužití.

Nesouhlasný názor s vyřazením partnerství osob stejného pohlaví z nového občanského zákoníku a s ponecháním úpravy obsažené v zákoně o registrovaném partnerství vyjádřila ve svém stanovisku také Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin:

„Institut zapsaného (registrovaného) partnerství je od roku 2006 součástí českého právního řádu. Není sporu o tom, že se jedná o soukromoprávní institut. Má-li být občanský zákoník obecným kodexem soukromého práva, je vyčlenění zapsaného partnerství mimo něj z odborného hlediska nesmyslné. Nejméně od roku 2001 počítali autoři návrhu se zahrnutím zapsaného partnerství do občanského zákoníku a všechny dosavadní verze návrhu je obsahovaly. Vypuštěno bylo Ministerstvem spravedlnosti až po mezirezortním připomínkovém řízení, patrně kvůli silnému tlaku jiných ministerstev, aniž však pro tento svůj krok uvedlo věcné důvody. Pro zahrnutí zapsaného partnerství do nového občanského zákoníku přitom hovoří řada důvodů: Zákoník má podle § 9 obsahovat veškeré normy týkající se osobního stavu, pročez je vyčlenění jednoho osobního stavu mimo zákoník nesyntetické a odporuje textu i záměru nového občanského zákoníku. Zapsané partnerství je silně provázané s řadou institutů občanského práva, např. s ochranou osobnosti, nájemním bydlením, děděním nebo s pojmem osoby blízké, a proto vyčlenění zapsaného partnerství mimo zákoník bude zbytečně činit právní řád nepřehledným. Dále se tím maří šance na zlepšení právního postavení partnerů, např. i nadále nebudou moci využívat potřebného institutu společného jmění. Moderní zákoník, psaný pro řadu desetiletí, by měl odrážet platný právní stav a neignorovat existenci registrovaného partnerství v platném právu České republiky.“³⁸

³⁸ Stanovisko Pracovní skupiny pro otázky sexuálních menšin k vypuštění institutu zapsaného partnerství z připravovaného návrhu občanského zákoníku. In: [online]. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/sexualni-mensiny/Stanovisko-k-vypusteni-zapsaneho-partnerstvi.pdf>

2 Náhradní rodinná péče a její formy z pohledu postavení registrovaných partnerů

Pojem náhradní rodinná péče není zákonem definován. Odborná literatura vymezuje náhradní rodinnou péči následovně:

„Náhradní rodinná péče je forma péče o děti, kde je dítě vychováváno 'náhradními' rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině.“³⁹

„Náhradní rodinná péče je souhrnné označení pro všechny druhy nekolektivní péče o děti, o které se z nejrůznějších důvodů nemohou starat biologičtí rodiče.“⁴⁰

Podstatou institutu náhradní rodinné péče je, že v situacích, kdy o dítě nemohou pečovat jeho biologičtí rodiče, je nezbytné péči o něj zajistit jiným způsobem s tím, že v některých případech se jedná pouze o dočasné řešení situace a někdy je nutné nahradit péči biologického rodiče trvale. Avšak ani trvalá nemožnost nebo neschopnost zajištění péče o dítě biologickým rodičem nemusí automaticky znamenat, že jiná osoba může nastoupit na jeho místo v plném rozsahu jeho práv a povinností vůči dítěti.⁴¹

Rozlišujeme v zásadě čtyři základní formy náhradní rodinné péče, a to osvojení, pěstounství, poručenství a svěření dítěte do péče jiné osoby.

V následujících podkapitolách přiblížím právní úpravu jednotlivých forem a zejména se budu snažit vystihnout rozdíl mezi postavením manželů a osob žijících v registrovaném partnerství, pokud jde o výkon některé z forem náhradní rodinné péče.

³⁹ MATĚJČEK, Z., a kol. Náhradní rodinná péče. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, s. 31. ISBN 80-7178-304-8.

⁴⁰ NOŽÍROVÁ, J. *Náhradní rodinná péče*. Příbram: nakladatelství Linde, 2012, s. 11. ISBN 978-80-8613191-7.

⁴¹ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: GRADA Publishing, 2014, s. 112. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.

Právní úprava forem náhradní rodinné péče byla dříve obsažena v zákoně o rodině. Od okamžiku, kdy nabyl účinnosti nový občanský zákoník, tedy od 1. ledna 2014, se úprava řídí právě občanským zákoníkem, který do sebe úpravu rodinného práva vyjma registrovaného partnerství, jak je popsáno výše, vtělil a zákon o rodině byl zrušen.

Nový kodex se v mnoha oblastech vrací ke starým právním principům, institutům a terminologickým pojmům, inspiraci pro některé nové instituty hledá přitom i v právu mezinárodním. K takovým návratům a změnám došlo i na poli rodinného práva.⁴²

2.1 Osvojení

„Na rozdíl od ostatních forem náhradní rodinné péče se osvojením vytvoří z právního pohledu naprosto plnohodnotný vztah rodiče a dítěte, stejně jako při narození. Osvojitel tedy nabývá vůči dítěti všechna práva a povinnosti rodiče (včetně vyživovací povinnosti) a osvojované dítě vůči osvojiteli všechna práva a povinnosti dítěte (např. se stává jeho nepominutelným dědicem)“⁴³.

„Spolu s vytvořením vztahu rodiče a dítěte vznikají při osvojení stejné příbuzenské vazby jako při narození i k širší rodině (např. sourozenectví vůči dětem osvojitele, postavení vnuka vůči rodičům osvojitele) a zanikají vazby k původní biologické rodině.“⁴⁴

Vedle zákonného pojmu „osvojení“ se používá k označení této formy náhradní rodinné péče rovněž pojem „adopce“. Význam těchto pojmů je přitom stejný.

⁴² ŠÍNOVÁ, R., O. ŠMÍD a M. JURÁŽ, a kol.. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013, s. 19. Teoretik. ISBN 978-80-87576-74-8.

⁴³ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P.. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: GRADA Publishing, 2014, s. 112. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.

⁴⁴ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P.. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: GRADA Publishing, 2014, s. 112. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.

2.1.1 Platná právní úprava osvojení

Nový občanským zákoník vymezuje osvojení jako „přijetí cizí osoby za vlastní“.⁴⁵

Na rozdíl od dosavadní úpravy podle zákona o rodině je možné osvojit i osobu zletilou. Zavedení tohoto staronového institutu je nejvýraznější změnou, kterou v oblasti osvojení nový občanský zákoník přináší. Osvojení se díky tomu znovu chápe jako právní nástroj, kterým se především upravují osobní poměry osvojence a osvojitele. U osvojení zletilého rozlišujeme dva základní typy, a to jednak osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého dítěte, jednak osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého.

Z hlediska toho, kdo se může stát osvojitelem, je nutné zmínit, že rozhodující je ochrana zájmů dítěte. Pokud je osvojitel už rodičem, jsou brány v potaz i zájmy stávajících dětí osvojitele. Zákon stanovuje, že osvojitelem se může stát pouze zletilá a svéprávná osoba, u níž je zaručeno, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem. Věk osvojitele hraje roli také vzhledem k tomu, že osvojením má být vytvořen vztah co nejpodobnější přirozenému rodičovství, a proto by měl věkový rozdíl mezi osvojovaným dítětem a osvojitelem odpovídat věkovému rozdílu obvyklému mezi dětmi a jejich biologickými rodiči. Zákon uvádí, že zpravidla by tento rozdíl neměl být menší než šestnáct let, s tím že z tohoto pravidla připouští zákon výjimku za podmínek, že s osvojením souhlasí opatrovník zastupující dítě v řízení a osvojení je v souladu se zájmy dítěte. Maximálně přípustný věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojovaným v platné právní úpravě stanoven není. Další podmínkou je zdravotní stav osvojitele, který nesmí ve značné míře omezovat péči o osvojené dítě. Osvojitelem se mohou stát manželé nebo jeden z manželů, výjimečně může osvojit i jiná osoba.⁴⁶

Rozlišit můžeme dva druhy osvojení. O přímé osvojení (také označované jako otevřená adopce) půjde v situaci, kdy do adopčního procesu nevstupuje zprostředkovatel, ale sami rodiče nebo jiní zákonní zástupci dítěte. Naproti tomu, je-li osvojení zajišťováno

⁴⁵ § 794 zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku v platném znění

⁴⁶ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: GRADA Publishing, 2014. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.

zprostředkovaně, půjde o případ nepřímého osvojení. Zákon přitom stanovuje, že z činností, které se zprostředkováním osvojení souvisí, nesmí nikdo získat nepatřičný zisk.⁴⁷

V otázce rozhodování o osvojení platí, že o osvojení nezletilého rozhodne na návrh osoby, která chce dítě osvojit, soud. V případě osvojení osoby zletilé soud rozhodne na návrh osoby, která chce zletilého osvojit, k němuž se připojil zletilý, který má být osvojen. Dále platí, že o osvojení soud nemůže rozhodnout bez souhlasu dítěte, rodičů dítěte nebo osob, které jsou oprávněny dát souhlas za rodiče. V otázce souhlasu dítěte s osvojením je nový občanský zákoník oproti staré úpravě zákona o rodině konkrétnější v tom, že jasně stanovuje, že je vždy třeba, aby byl dán dítětem souhlas s osvojením, dosáhlo-li dítě dvanácti let věku. Podle staré úpravy byl souhlas dítěte vyžadován tehdy, bylo-li dítě schopno posoudit dosah osvojení. Zásadní změny pak nastaly u možnosti odvolání souhlasu rodiče s osvojením. Zákon o rodině umožňoval odvolat souhlas do doby, než je dítě umístěno na základě rozhodnutí do péče budoucích osvojitelů. Naproti tomu nová úprava připouští odvolat souhlas po dobu tří měsíců ode dne, kdy byl dán, což přináší velkou nejistotu pro osvojované dítě, ale i pro budoucí osvojitele.⁴⁸ Tak jako zákon o rodině vymezuje i nový občanský zákoník situace, kdy se udělení souhlasu k osvojení nevyžaduje.

Zákon také upravuje v souvislosti s osvojením otázku předadopční péče, zrušení osvojení nebo osvojení dítěte jeho nevlastním rodičem, tedy manželem biologického rodiče, což je druh osvojení zkráceně označovaný jako tzv. nepravé osvojení.

V případě předadopční péče, tedy péče před osvojením, rozhoduje nově o předání dítěte do péče soud, nikoli již orgán sociálně-právní ochrany dětí. Příslušné soudy tedy dnes již nerozhodují pouze o samotném osvojení, ale i v rámci dalších řízení, což se může jevit z určitých hledisek jako praktické, z jiných hledisek již méně.

Obecně nový občanský zákoník klade daleko více důraz na poskytování informací dětem, na vtahování dětí do rozhodování, které se jich dotýká. Jako zcela novou povinnost

⁴⁷ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P.. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: GRADA Publishing, 2014. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.

⁴⁸ § 805-822 zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku v platném znění ve srovnání s § 63-77 zákona č. 94/1963 Sb. zákona o rodině ve znění účinném do 31.12.2013

zavádí povinnost osvojitele informovat osvojence o tom, že byl osvojen, a to nejpozději do zahájení školní docházky.⁴⁹

Následky osvojení se potom zásadně odlišují u jednotlivých typů osvojení, jak je uvedeno výše. Zajímavá je v tomto směru například otázka příjmení. Zákon o rodině stanovoval, že osvojované dítě získává příjmení osvojitele. Nově je zavedeno, že pokud by osvojenec, který má právo vyslovit se ke svému příjmení, s novým příjmením nesouhlasil, soud rozhodne, že si svoje původní příjmení ponechá a příjmení osvojitele bude ke svému příjmení připojovat. V případě, že je osvojován zletilý, příjmení se nemění. Od počátku roku 2014 rovněž začalo platit, že bude-li osvojeno dítě, které je již rodičem, účinky osvojení se budou vztahovat i na jeho děti. Pokud se týká osvojení zletilého, tak tam by se osvojení vztahovalo na jeho potomky pouze v tom případě, že by se narodili až po osvojení. Jestliže by už zletilý osvojenec nějaké děti měl, účinky osvojení by se na ně mohly vztahovat pouze za předpokladu, že by s tím jeho děti samy souhlasily.

Skutečnost, že osvojení ve srovnání s jinými formami náhradní rodinné péče má zcela zásadní dopad na status zúčastněných osob, autoři nového občanského zákoníku zdůraznili mimo jiné zařazením ustanovení, která osvojení upravují. Osvojení je zařazeno do části druhé „Rodinné právo“, do hlavy II „Příbuzenství a švagrovství“, dílu 2 „Poměry mezi rodiči a dítětem“. Zatímco jiné formy náhradní rodinné péče tvoří hlavu III stejné části „Poručenství a jiné formy péče o dítě“.

2.1.2 Osvojení dítěte registrovanými partnery

Již v úvodu této části můžeme zmínit, že název této podkapitoly je zavádějící, neboť osvojení dítěte registrovanými partnery náš právní řád dosud nepřipouští. § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství říká: „*Trvající partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte.*“ Toto ustanovení tedy brání osvojení registrovaným partnerům společně i samostatně jedním z nich.

⁴⁹ § 836 zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku v platném znění

Na druhou stranu tento zákon v § 13 odst. 1 uvádí: „*Existence partnerství není překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani překážkou svěřeni jeho dítěte do jeho výchovy. Partner, který je rodičem, je povinen zajistit vývoj dítěte a důsledně chránit jeho zájmy při použití přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a ohroženo jeho zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.*“ Na toto ustanovení navazuje § 13 odst. 3: „*Pokud jeden z partnerů pečuje o dítě a oba partneři žijí ve společné domácnosti, podílí se na výchově dítěte i druhý partner; povinnosti týkající se ochrany vývoje a výchovy dítěte se vztahují i na tohoto partnera.*“ Budeme-li vycházet z toho, že jedním z hlavních důvodů, kterými odpůrci uzákonění možnosti osvojení registrovanými partnery argumentují, je narušování tradic, tradičního konceptu „zdravé“ rodiny, pak se nabízí zamyšlení nad tím, jaký je reálný rozdíl mezi rodinou, kterou chtějí registrovaní partneři založit spolu s osvojeným dítětem, a rodinou, která vznikne tím, že dítě bude svěřeno do výchovy osoby v registrovaném partnerství žijící i s přihlédnutím k tomu, že se druhý z partnerů na výchově dítěte podle zákona podílí také a vznikají mu vůči dítěti stejné povinnosti týkající se ochrany vývoje a výchovy dítěte.

Ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství, které odpírá registrovaným partnerům právo na osvojení dítěte, je posuzováno z hlediska souladu s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (dále také jen "Evropská úmluva"), konkrétně s čl. 14, který zakotvuje zákaz diskriminace. Evropská úmluva je dokumentem Rady Evropy z roku 1950, který svou podstatou vychází ze Všeobecné deklarace lidských práv vyhlášené Valným shromážděním Organizace spojených národů (OSN) 10. prosince 1948. Naše země ratifikovala Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod v roce 1992 ještě jako Česká a Slovenská Federativní republika a to včetně Protokolů. Evropská úmluva je součástí právního řádu České republiky⁵⁰ a dle judikatury Ústavního soudu je rovněž

⁵⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, Pl.ÚS 36/01, č. 403/2002 Sb.: „(...) rozsah pojmu ústavního pořádku nelze vyložit toliko s ohledem na ustanovení § 112 odst. 1 Ústavy, nýbrž i vzhledem k ustanovení čl. 1 odst. 2 Ústavy a do jeho rámce zahrnout i ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách.“

stanoveno, že bude-li zákon v rozporu s touto úmluvou, přednost má znění Evropské úmluvy⁵¹.

Pro výklad zákazu diskriminace podle čl. 14 Evropské úmluvy je přitom stěžejní rozsudek Velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva (dále také jen "ESLP") ve věci E.B. v. Francie z ledna roku 2008. Podstatou tohoto sporu bylo to, že učitelce paní E.B., která trvale žila s jinou ženou, odmítly francouzské úřady povolit adopci dítěte z důvodu absence otcovského vzoru a z důvodu nejednoznačného postoje partnerky k zamýšlené adopci. Podle názoru Velkého senátu, který v této věci rozhodoval, důvod absence otcovského vzoru může vést ke svévolnému odmítnutí adopce a zakrývat pouze skutečný důvod, kterým je homosexualita žadatelky. Z argumentace v napadených rozhodnutích soud dovodil, že homosexualita žadatelky byla rozhodujícím důvodem pro zamítnutí její žádosti o adopci a zároveň stanovil, že přestože zkoumání absence otcovského vzoru je při posuzování žádostí legitimní, tak v daném případě byl na tento aspekt kladen přemrštěný důraz. Velký senát ESLP shledal ve věci porušení zákazu diskriminace podle čl. 14 Evropské úmluvy ve spojení s čl. 8, který zakotvuje právo na respektování rodinného a soukromého života.⁵²

Z popsaného rozhodnutí vyplývá, že v rozhodování o povolení osvojení dítěte jednou osobou mají vnitrostátní orgány poměrně široký prostor pro uvážení s ohledem na blaho dítěte, nesmějí se však dopustit diskriminace na základě sexuální orientace.⁵³

⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, Pl.ÚS 36/01, č. 403/2002 Sb.: „(...) v případě rozporu zákona s ústavním zákonem soudce obecného soudu není kvalifikován věc posoudit a je povinen ji předložit Ústavnímu soudu, v případě rozporu zákona a smlouvy o lidských právech, jenž je ústavněprávně stejné povahy a kvality, je dle čl. 10 Ústavy povinen postupovat dle mezinárodní smlouvy."

⁵² WINTR, J. Analýza české právní úpravy osvojení dítěte gayi, lesbami a bisexuálními lidmi ve světle práva Evropské unie a Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách. *Gender studies* [online]. 2009 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.genderstudies.cz/tiskove-zpravy/tz.shtml?x=2179693>

⁵³ WINTR, J. Analýza české právní úpravy osvojení dítěte gayi, lesbami a bisexuálními lidmi ve světle práva Evropské unie a Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách. *Gender studies* [online]. 2009 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.genderstudies.cz/tiskove-zpravy/tz.shtml?x=2179693>

Důvodová zpráva k návrhu zákona o registrovaném partnerství v rozporu se shora uvedeným k § 13 uvádí: „*Osvojení dítěte registrovanými partnery, resp. kterýmkoliv z partnerů, v době trvání partnerství bude zakázáno. Důvodem je preference náhradní výchovy dítěte heterosexuálním párem.*”

Lze tedy dojít k závěru, že ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství odporuje článku 14 ve spojení s článkem 8 Evropské úmluvy. V důsledku toho se zákon České republiky dostává do rozporu s Evropskou úmluvou, která je součástí našeho ústavního pořádku, a tento rozpor by měl být cestou legislativní změny odstraněn. Zákonodárci se přitom nabízela výjimečná příležitost tak učinit v rámci nového soukromoprávního kodexu. Této příležitosti však nebylo využito a problematické ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství zůstalo nezměněno.

Krátce po vydání předmětného rozhodnutí ESLP byl uveřejněn článek České tiskové kanceláře, kde se s odvoláním právě na výsledek sporu E.B. v. Francie předpokládá, že do budoucna budou moci homosexuální páry hledat zastání u Ústavního soudu, pokud půjde o žádost o osvojení dítěte jednou osobou. V tomto článku jsou k danému tématu shrnuty názory Jana Wintra z Právnické fakulty Univerzity Karlovy (pro upřesnění autora analýzy vypracované pro společnost Gender Studies, jejímž cílem bylo zhodnotit platnou českou právní úpravu osvojení dítěte gayi, lesbami a bisexuálními lidmi z hlediska jejího souladu s ústavním pořádkem České republiky, s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a s právem Evropské unie). Uvádí se zde, že z adopce jsou podle našeho právního řádu vyloučeny jen osoby žijící v registrovaném partnerství (což se nezměnilo ani účinností nového občanského zákoníku). K tomu je v článku Jan Wintř citován: „*Toto vyloučení se stalo protiústavním v momentě, kdy Evropský soud pro lidská práva v lednu 2008 rozhodl, že není možné při adopci bránit někomu jenom z důvodu sexuální orientace.*” Dále je předpovězeno následující: „*V případě, že by se tedy někdo obrátil se stížností k Ústavnímu soudu, pravděpodobně by uspěl a konkrétní paragraf zákona o registrovaném partnerství by se zrušil. V důsledku toho by si jeden z registrovaných partnerů mohl osvojit dítě.*” Zdůrazněno je skrze citaci Jana Wintra to, že: „*Nadále bude vyloučena společná adopce tím*

registrovaným párem a rovněž ta adopce, kdy biologické dítě svého partnera adoptuje ten druhý partner."⁵⁴

Protiústavnost spatřuje v příslušném problematickém paragrafu rovněž současná ombudsmanka Anna Šabatová. Jako veřejná ochránkyně práv se snaží upozornit na to, že Parlamentem přijatá norma se může dostávat do rozporu s ústavním pořádkem, a usiluje o pomoc obětem diskriminace. V roce 2014 se mimo jiné zabývala právě případem odmítnutí zařazení žadatele do evidence osob vhodných stát se osvojitelem dítěte z toho důvodu, že žadatel uvedl, že žije s partnerem stejného pohlaví v registrovaném partnerství. Ombudsmanka v daném případě uznala, že úřady nemohou rozhodnout jinak, protože jim to neumožňuje zákon, ale zároveň vyslovila přesvědčení o tom, že jde o diskriminaci a doporučila, aby diskriminovaný žadatel podal ve věci správní žalobu s připojeným procesním návrhem na zrušení té části zákona o registrovaném partnerství, která mu v osvojení dítěte brání. Dotyčný žalobu podal k Městskému soudu v Praze včetně vtěleného procesního návrhu. Městský soud se nyní bude muset s věcí obrátit na Ústavní soud. O tomto případě veřejná ochránkyně práv referovala rovněž ve své čtvrtletní zprávě pro Poslaneckou sněmovnu.⁵⁵

2.2 Pěstounská péče

„Pěstounská péče je další z forem náhradní rodinné péče, dá se říci, že pěstounství je druhem náhradní rodinné péče v té nejčistší podobě (na rozdíl od osvojení, kde se cizí dítě stává vlastním a kde zaniknou všechny původní příbuzenské vazby). Pěstounská péče nemění

⁵⁴ ČTK. Registrovaní partneři mají podle Ústavy právo na adopci, tvrdí odborník. *Novinky.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/167166-registrovani-partneri-maji-podle-ustavy-pravo-na-adopci-tvrdi-odbornik.html>

⁵⁵ ČT24, ČTK. Šabatová: Zákon brání homosexuálům adoptovat dítě je protiústavní. In: *Česká televize: ČT24* [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/281830-sabatova-zakon-branici-homosexualum-adoptovat-dite-je-protiustavni/>

status dítěte, její účel je v zásadě odlišný od osvojení. Do péče pěstouna může soud dítě svěřit, pokud o dítě nemůže pečovat ani jeden z rodičů, ani poručník."⁵⁶

Podstatu, smysl a účel pěstounské péče vystihla Národní zpráva o rodině zpracovaná Ministerstvem práce a sociálních věcí v roce 2004: „*Dalším institutem náhradní rodinné péče je pěstounská péče, kterou lze chápat jako zvláštní formu státem zprostředkované, řízené a kontrolované náhradní výchovy v rodině nebo v prostředí, které rodinu připomíná, a státem finančně podporovanou. Pěstounská péče je určena dětem, které nemohou dlouhodobě vyrůstat v prostředí rodiny, tvořené jejich vlastními biologickými rodiči nebo nemohou být z nejrůznějších důvodů (právních, zdravotních nebo sociálních) osvojeny. Hlavním cílem pěstounské péče je zajistit dítěti osobní individuální péči, obdobnou té, která je poskytována dětem ve vlastních rodinách a která je z dlouhodobých zkušeností nejoptimálnějším prostředím pro vývoj dítěte. Rodičům zpravidla zůstává zachována rodičovská zodpovědnost, mohou se s dítětem stýkat a mají k němu vyživovací povinnost. Vazby dítěte k širší rodině bývají také většinou zachovány. Při úspěšné pěstounské péči zůstávají vazby mezi bývalými pěstouny a dítětem zachovány i po skončení pěstounské péče, bývalí pěstouni často suplují také roli prarodičů pro potomky dětí, kterým poskytl náhradní rodinu.*"⁵⁷

2.2.1 Platná právní úprava pěstounské péče

Nový občanský zákoník v rámci právní úpravy pěstounské péče upravuje možnost soudu rozhodnout o svěření dítěte do péče pěstouna, nemůže-li o dítě pečovat osobně rodič nebo poručník za podmínky, že toto rozhodnutí o umístění dítěte do péče pěstouna bude v souladu se zájmy dítěte. Pěstounská péče má přitom přednost před ústavní výchovou.⁵⁸

⁵⁶ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P.. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: GRADA Publishing, 2014, s. 180-181. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.

⁵⁷ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Národní zpráva o rodině 2004. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2004 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf

⁵⁸ § 958 zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku v platném znění

Ústavní výchova je výchovou kolektivní, která má být alternativou pro ty děti, u nichž umístění do rodiny nějaký důvod vylučuje. Záměrem však je, aby co největšímu počtu dětí byla zajištěna trvalá individuální péče v rámci rodiny.⁵⁹

V zásadě lze rozlišit dva druhy pěstounské péče. V první řadě tzv. klasická pěstounská péče, kdy pěstouni pečují o dítě dlouhodobě. Vedle toho je však nově upravena také pěstounská péče dočasná, tzv. pěstounská péče na přechodnou dobu, u níž se můžeme setkat rovněž s označením „profesionální pěstounství“. V takovém případě soud rozhoduje o pěstounské péči na dobu, po kterou trvá překážka, která rodičům brání v osobní péči o dítě. Rodič přitom může požádat o vrácení dítěte zpět do své osobní péče. Soud však bude o případném vrácení rozhodovat v souladu se zájmy dítěte.⁶⁰

Na rozdíl od náhradní rodinné péče ve formě osvojení nezanikají při svěřením dítěte do pěstounské péče vztahy k původní rodině. Zachována je i vyživovací povinnost biologických rodičů vůči dítěti. Rozsah výživného stanoví rodičům soud.

Pěstounem se může stát osoba, která skýtá záruky řádné péče, má bydliště na území České republiky a se svěřením dítěte do pěstounské péče souhlasí. Není-li to v rozporu se zájmy dítěte, dostane přednost osoba, která je příbuzná dítěti nebo je mu osobou blízkou.

Zájemci o pěstounskou péči může soud svěřit dítě do tzv. předpěstounské péče, jejíž délka se stanoví vzhledem k okolnostem případu. Nad průběhem a úspěšností takové předpěstounské péče je vykonáván dohled.

Je možné svěřit dítě i do společné pěstounské péče společným pěstounům za podmínky, že jsou tito společní pěstouni manželé. Na druhé straně může být dítě svěřeno do pěstounské péče jen jednoho z manželů, pokud s tím druhý manžel souhlasí. Žijí-li pěstoun a manžel

⁵⁹ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P.. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: GRADA Publishing, 2014, s. 181. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.

⁶⁰ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P.. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: GRADA Publishing, 2014, s. 181-182. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.

pěstouna ve společné rodinné domácnosti, podílí se na osobní péči o dítě svěřené do pěstounské péče i manžel pěstouna.

Osobně pečovat o dítě je základní povinností, ale rovněž právem pěstouna. Při průběhu pěstounské péče pěstoun přiměřeně vykonává práva a povinnosti rodičů, rozhoduje jen o běžných záležitostech dítěte, v rámci nichž má rovněž právo a povinnost dítě zastupovat a spravovat jeho jmění. O podstatných záležitostech má pěstoun povinnost informovat rodiče. Soud může okruh práv a povinností pěstouna rozšířit s ohledem na okolnosti. Je-li dítě svěřeno do pěstounské péče, počítá se s udržováním kontaktů s původní rodinou, což je pěstoun povinen umožnit.

Na návrh dítěte, pěstouna nebo rodiče může soud rozhodnout o zrušení pěstounské péče, přičemž nejpozději zaniká pěstounská péče nabytím plné svéprávnosti dítěte, jinak jeho zletilostí.⁶¹

Právní úpravu vztahů v rámci pěstounské péče obsahují kromě občanského zákoníku i jiné právní předpisy. Z nich by určitě neměl být opomenut zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Tento zákon mimo jiné upravuje práva a povinnosti pěstounů a osob, které se pěstouny stát chtějí, ve vztahu k orgánům veřejné správy. Dále jsou zde vymezeny kompetence orgánů sociálně-právní ochrany dětí v oblasti pěstounské péče. Nejvýznamnější roli sehrávají v otázce pěstounské péče obecní úřady obcí s rozšířenou působností a krajské úřady. Obecní úřad obce s rozšířenou působností například poskytuje osobám, které jsou vhodnými kandidáty na pěstouny, poradenskou pomoc, typicky v otázkách výchovy. Ještě významnější kompetence náležejí krajskému úřadu, který například zajišťuje speciální přípravu k přijetí dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu. Žadatelé o výkon pěstounské péče se zařazují do evidence pro zprostředkování pěstounské péče. Krajský úřad má povinnost zabezpečit alespoň jednou v roce konzultace o výkonu pěstounské péče.

⁶¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 9. 6. 2014].

Kontrolní a dohledová činnost je zabezpečována obecními úřady obcí s rozšířenou působností.⁶²

Zprostředkování pěstounské péče zajišťují orgány sociálně-právní ochrany dětí. Tato činnost spočívá na jedné straně ve vyhledávání dětí, které potřebují formou pěstounské péče zajistit náhradní rodinou péči, a na straně druhé ve vyhledávání fyzických osob vhodných pro pozici pěstouna. Závěrečná fáze zprostředkování pěstounské péče spočívá ve výběru konkrétního pěstouna pro konkrétní dítě. V našem státě dochází ke zprostředkování pěstounské péče jen na žádost fyzické osoby, která má zájem stát se pěstounem. Tato žádost se podává u obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Samotné zprostředkování pak zajišťují úřady krajské.⁶³

Podrobnosti týkající se výkonu práv a povinností upravuje dohoda o výkonu pěstounské péče. Platí, že pokud nebude tato dohoda uzavřena do stanovené doby, stanoví se podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností rozhodnutím. Uzavírá se jediná dohoda bez ohledu na počet svěřených dětí. Jedinou dohodu uzavírají rovněž manželé.⁶⁴

Za účelem pokrytí nákladů, které vznikají v souvislosti se zajišťováním pomoci osobám pečujícím, osobám v evidenci nebo svěřeným dětem a při provádění dohledu nad pěstounskou péčí, je zaveden státní příspěvek. Nárok na státní příspěvek tedy vzniká orgánu sociálně-právně ochrany dětí. Naproti tomu dávky pěstounské péče představují příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměnu pěstouna, příspěvek na převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla a příspěvek při ukončení pěstounské péče. Nárok na tyto dávky

⁶² NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P.. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: GRADA Publishing, 2014, s. 184-185. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.

⁶³ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P.. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: GRADA Publishing, 2014, s. 185-187. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.

⁶⁴ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P.. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: GRADA Publishing, 2014, s. 188. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.

vzniká logicky buď samotnému dítěti v rámci pěstounské péče, nebo pěstounovi podle charakteru konkrétních dávek.⁶⁵

2.2.2 Svěření dítěte do pěstounské péče registrovaných partnerů

Registrované partnerství není překážkou svěření dítěte do pěstounské péče. Tím se tato forma náhradní rodinné péče z pohledu registrovaných partnerů zásadně odlišuje od právní úpravy osvojení. Při hlubším zamýšlení možná trochu nepochopitelně, neboť obě tyto formy náhradní rodinné péče jsou si velmi podobné. V mnohém se odlišují, ale podstatou obou těchto institutů je zajištění výchovy dítěte a v obou variantách můžeme shledat v rámci výchovy registrovanými partnery absenci otcovského či mateřského vzoru. Tento argument (chybějící vzor ze strany otce nebo matky) bývá mnohdy používán ke zdůvodnění negativního postoje k homosexuálnímu rodičovství. Osobně s tímto argumentem obecně nesouhlasím, ale zcela nepochopitelné a nelogické je dle mého názoru to, že zákonodárce v jednom případě tuto absenci akceptoval, v druhém, obdobném případě ji akceptovat odmítl.⁶⁶ Navíc důvodová zpráva k návrhu zákona o registrovaném partnerství k tomuto říká: „*Návrh neobsahuje právní úpravu, která by umožňovala společné osvojení dítěte registrovanými partnery. V oblasti náhradní rodinné péče zůstává zachována preference párů muž – žena*“.⁶⁷ Pěstounská péče je ale rovněž plnohodnotným typem náhradní rodinné péče. Z jakého důvodu tedy v tomto případě preference párů muž – žena zachována není?

Vraťme se nicméně k samotným podmínkám pěstounské péče v případech registrovaných partnerů. Možnost výkonu pěstounské péče osob žijících v registrovaném partnerství není totiž zcela neomezená. Vycházet musíme z ustanovení § 964 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku, kde je stanoveno: „*Dítě může být svěřeno do společné*

⁶⁵ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P.. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: GRADA Publishing, 2014, s. 189. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.

⁶⁶ srovnání MACH, P. (ed.) *Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko?*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 35.. ISBN 80-86547-51-5.

⁶⁷ Důvodová zpráva předkladatelů. In: *Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko?*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 79-87. ISBN 80-86547-51-5.

pěstounské péče společným pěstounům, pokud jsou manželé.“. Registrovaní partneri tuto podmínku nesplňují, neboť manželé nejsou, tudíž o svěřeni dítěte do pěstounské péče může požádat pouze jeden z partnerů, nikoli oba jako pár.

2.3 Poručenství

Poručenství je další formou náhradní rodinné péče, kterou zákon č. 89/2012 občanský zákoník upravuje následovně: *„Není-li tu žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, soud jmenuje dítěti poručníka.“*

Poručník nemá vůči dítěti vyživovací povinnost, jinak je však nositelem v zásadě stejných práv a povinností jako rodič. Pokud nastanou okolnosti, které vyžadují, aby byl dítěti jmenován poručník, vykonává poručenství orgán sociálně-právní ochrany dětí jako veřejný poručník do doby, než soud poručníka dítěti jmenuje, případně do doby, než se jmenovaný poručník ujme své funkce. To platí obdobně pro situace, kdy poručník zemře, ztratí schopnost nebo způsobilost poručenství vykonávat, či je své funkce zproštěn nebo z funkce odvolán.

I v případě této formy náhradní rodinné péče jsou samozřejmě sledovány zájmy dítěte. Naznačí-li rodiče, která osoba by se měla stát poručníkem jejich dítěte, a tato osoba poručenství neodmítne, tak soud tuto osobu poručníkem jmenuje, není-li to v rozporu se zájmy dítěte. Není-li však osoba poručníka rodiči naznačena, jmenuje ji soud primárně z okruhu osob příbuzných dítěti nebo osob dítěti a jeho rodině blízkých, pokud naopak rodič takovou osobu výslovně nevyloučí.

Poručník za řádný výkon své funkce odpovídá a podléhá stálému dozoru soudu. Každé rozhodnutí poručníka, které se netýká běžných záležitostí, musí být schváleno soudem. Poručník podává soudu pravidelně zprávy o osobě dítěte a o jeho vývoji a předkládá účty ze správy jeho jmění, a to alespoň jednou za rok, neurčí-li soud období kratší. Je-li dítě osvojeno, nabude-li svéprávnosti, nebo odpadne důvod, pro který byl poručník jmenován, poručenství zaniká. Soud může poručníka funkce zprostit, nebo jej odvolat za podmínek, které stanoví zákon. Je-li poručníkem člověk, který o dítě osobně pečuje tak, jako by mu bylo dítě svěřeno trvale do péče, náleží mu hmotné zabezpečení jako pěstounovi. Za stanovených podmínek

není vyloučeno, aby byl vedle poručníka jmenován opatrovník, je-li správa majetku dítěte obtížná.⁶⁸

Z hlediska postavení registrovaných partnerů není právní úprava poručenství tak jednoznačná jako v případě předchozích dvou forem náhradní rodinné péče. Zákon o registrovaném partnerství výslovně nevymezuje trvalý registrovaný partnerství jako překážku pro výkon funkce poručníka, jako je tomu v případě osvojení. Občanský zákoník pak ve svém § 932 odst. 2 říká: „*Do funkce poručníka může soud jmenovat i dvě osoby; budou jimi zpravidla manželé.*“ Postavení registrovaných partnerů jako by zde kopírovalo postavení, které mají registrovaní partneři, pokud jde o otázku pěstounské péče. V tomto případě je však užito pojmu „zpravidla“, což svádí k polemizování nad tím, zda nelze vnímat poručenství vykonávané společně registrovanými partnery jako výjimečný, nikoli však zákonem explicitně vyloučený případ výkonu této formy náhradní rodinné péče. Jaké reálné důsledky může tato drobná odchylka mít, je obtížné určit. V každém případě činí posouzení jednotlivých případů problematičtější. Pro úplnost dodávám, že jednoho z partnerů soud jmenovat poručníkem může, ze zákona totiž nevyplývá, že by se registrovaný partner sám nemohl poručníkem stát.

2.4 Svěření dítěte do péče jiné osoby

Poslední forma náhradní péče, které se ve své práci budu věnovat, se podle současně platné právní úpravy nazývá svěření dítěte do péče jiné osoby. Předchozí úprava podle zákona o rodině označovala tento institut jako svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče. Stanoveno je, že nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů, ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče jiného člověka (dále jen "pečující osoba"). Takové rozhodnutí musí být v souladu se zájmy dítěte. Aby nebylo zneužíváno možnosti svěřit dítě do péče jiné osoby jako předstupně k osvojení či pěstounské péči a aby se zamezilo vyhýbání se zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče státem, zakotvuje dnes zákon pravidla, že tento institut nenahrazuje pěstounskou péči, předpěstounskou péči, ani péči, která musí

⁶⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 9. 6. 2014].

předcházet osvojení.⁶⁹ Stejně jako předchozí formy má i tato forma náhradní rodinné péče přednost před péčí o dítě v ústavní výchově. Platí, že pečující osoba musí skýtat záruky řádné péče, mít bydliště na území České republiky a se svěřením dítěte do osobní péče souhlasit. Neodporuje-li to zájmům dítěte, přednostně se ujme péče o dítě osoba dítěti blízká nebo příbuzná. Rodičům je soudem stanoven rozsah výživného, které se platí k rukám pečující osoby.

Na rozdíl od dřívější úpravy obsažené v zákoně o rodině nový občanský zákoník vůbec nehovoří o možnosti svěřit dítě do společné péče (výchovy) manželů. V tomto případě došlo k odstranění nerovnosti mezi manžely a registrovanými partnery nikoli cestou rozšíření práv pro registrované partnery, ale zúžením úpravy ze strany postavení manželů. Osobou, které je dítě svěřeno do péče a která je odlišná od osoby rodiče, může tedy být jak manžel, tak registrovaný partner, vždy však pouze sám.

2.5 Homoparentalita - homoparentální rodina

Termín „homoparentality“ je termínem mladým, který se začal používat teprve v devadesátých letech 20. století francouzskými aktivisty jako pojem vystihující specifický rodinný model.⁷⁰ V čem spočívá specifičnost tohoto modelu je zřejmé ze samotného názvu. Jedná se o pojem, který jasně vystihuje homosexuální orientaci, přičemž současně implikuje rodičovství.

Homoparentální rodina pak jako pojem vychází logicky právě z významu homoparentality a označuje rodinu, v níž jsou děti vychovávány homosexuálními rodiči. Základním kritériem pro rozlišení rodin na homosexuální a heterosexuální je sexuální orientace dospělých, tedy rodičů, nikoli dětí, které v těchto rodinách vyrůstají. To znamená, že rodina,

⁶⁹ BĚLOHLÁVEK, J. A., a kol., *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 262, ISBN 978-80-7380-413-8.

⁷⁰ POLÁŠKOVÁ, E., *Plánovaná lesbická rodina: klíčové aspekty přechodu k rodičovství*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 29. ISBN 978-802-1050-136.

v níž žijí homosexuální děti a heterosexuální rodiče, není spojena se stigmatem odlišnosti od rodiny tradiční. Jakoby se tedy homosexualita stala určujícím prvkem až v období dospělosti. Můžeme ale říci, že z tohoto terminologického rozlišování rodin lze usuzovat, že rodiny pouze s homosexuálními dětmi jsou společností přijímány více než rodiny s homosexuálními rodiči a že hranice tolerance ke gayům a lesbám je dána hranicí dospělosti?⁷¹

Pojem homoparentální rodiny bývá často vymezován ve vztahu k tzv. tradiční rodině. Koncept tradiční rodiny je velmi diskutabilní téma. Většina z nás nejspíše chápe takovou rodinu následovně: „*Tradiční pojetí rodiny vychází z heterosexuální normy a rodinu chápe jako manželský pár muže a ženy, kteří spolu bydlí a vychovávají spolu děti.*“⁷² „*Jinak se této rodině také říká rodina ‚nukleární‘ (oproti pojetím tzv. ‚širší rodiny‘). Přitom je důležité, že tento pohled odvolávající se na ‚tradice‘ má tendenci rodinu prezentovat jako jev, který je historicky a kulturně neměnný.*“⁷³

Problematika homoparentality souvisí s otázkou funkčnosti rodiny a genderových rolí. Zjednodušeně vyjádřeno společností vládne představa, že ve funkční rodině nemají chybět mužské a ženské vzory. Tento předpoklad bych však zpochybnila dvěma hlavními argumenty. Jednak se vychází z premisy, že všichni biologičtí muži a všechny biologické ženy mají ty samé vlastnosti a chování, z nichž vyplývají dané a neměnné ženské a mužské role, které má reprezentovat maminka a tatínek. Každý jedinec je však originálem a nikdo není nositelem čistě takových vlastností, které se od genderových rolí očekávají. Druhý argument, kterým bych se tento genderový stereotyp pokusila vyvrátit, je ten, že žádná rodina nefunguje jako izolovaná jednotka, každá rodina vytváří sociální vztahovou síť příbuzenstva a přátel. Dítě tedy vstupuje do interakce s oběma pohlavími a různými vztahovými modely. K tomu je vhodné dodat, že role, které rodičovství zakládá, daleko více než pohlaví nebo sexuální

⁷¹ SOKOLOVÁ, V. *abc feminismu: "A co děti?...": gay a lesbické rodičovství*. Brno: NESEHNUTÍ, 2004, s. 84. ISBN 80-903228-3-2.

⁷² SOKOLOVÁ, V. *abc feminismu: "A co děti?...": gay a lesbické rodičovství*. Brno: NESEHNUTÍ, 2004, s. 86. ISBN 80-903228-3-2.

⁷³ SOKOLOVÁ, V. *abc feminismu: "A co děti?...": gay a lesbické rodičovství*. Brno: NESEHNUTÍ, 2004, s. 86. ISBN 80-903228-3-2.

orientace, určuje mocenské uspořádání vztahů v rámci rodiny či komunikační schopnosti jednotlivých členů. V dnešní době pak nelze pominout ani sílu médií, které ovlivňují svým tlakem společenské stereotypy.

Závěrem bych výše uvedené shrnula tak, že absence mateřského či otcovského vzoru v rodinách ve vztahu k výchově dítěte je velmi zjednodušujícím argumentem, který nereflexuje okolní vlivy ani reálné fungování dnešní rodiny a společnosti. K tomuto závěru docházím i s odvoláním se na rozšířený trend rodičů samoživitelů.

3 Úvahy de lege ferenda

Jak je popsáno v předchozích kapitolách, v českém právním prostředí není postavení registrovaných partnerů z hlediska homosexuálních párů zcela ideální. Současná právní úprava umožňuje registrovaným partnerům za stejných podmínek, jaké jsou stanoveny pro heterosexuální páry, vykonávat práva a povinnosti při svěřením dítěte do péče jiné osoby. Ostatní formy náhradní rodinné péče znamenají pro registrované stejnopohlavní páry ve větší či menší míře omezení. Tato omezení jsou nejmarkantnější v případě osvojení. Platné právo České republiky dosud neumožňuje osvojení dítěte registrovaným partnerem. V případě poručenství a výkonu pěstounské péče je právo vykonávat náhradní rodinnou péči omezeno pouze na jednoho partnera.

Nicméně možnost svěřením dítěte do pěstounské péče registrovanému partnerovi je možno vnímat jako předstupeň toho, aby se společenské a s ním i politicko-právní klima začalo postupně měnit a aby byly vytvořeny příznivé podmínky pro posun v otázce osvojování dětí stejnopohlavními páry. Náznaky toho, že se tak skutečně děje, můžeme registrovat již dnes.

Dne 14.6.2013 byl poslancům Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky rozeslán návrh novely zákona o registrovaném partnerství. Návrh iniciovala skupina poslanců napříč poslaneckou sněmovnou. Z hlediska problematiky této diplomové práce měl tento návrh zásadní význam. Předmětem tohoto návrhu bylo prosazení práva registrovaného partnera na osvojení biologického dítěte druhého partnera, s nímž žije v registrovaném

partnerství. Jednalo se o návrh legislativní změny již v této práci zmiňovaného problematického ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 115/2002 o registrovaném partnerství.

Navrhované změny byly následující:

§13

„(2) Trvající partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte s výjimkou osvojení dítěte svého partnera.“

§13a

„(1) Partner může osvojit dítě svého partnera, přičemž se obdobně použijí ustanovení občanského zákoníku o osvojení, s výjimkou ustanovení § 800 odst. 1.

(2) Dítě, které bylo osvojeno partnerem svého rodiče, má postavení společného dítěte partnerů.

(3) Je-li osvojitel partnerem jednoho z rodičů osvojence, nedotýká se osvojení příbuzenského poměru mezi osvojencem a tímto rodičem i jeho příbuznými, ani práv a povinností vyplývajících z tohoto poměru.

(4) Na výkon rodičovské odpovědnosti po zrušení partnerství se použijí obdobně ustanovení o výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství.“

Navrhovaná změna dle tohoto návrhu by zjevně neznamenala v otázce rovného postavení manželů a registrovaných partnerů úplné vítězství gayů a lesbiček, navrhovaná úprava umožňuje v podstatě „pouze“ výjimku za zákazu, nicméně v kontextu celé problematiky, kterou se tato práce primárně zabývá, by i tato změna znamenala velký posun, který může znamenat poselství toho, že homosexuální páry v budoucích letech dosáhnou v oblasti rodinného práva stabilnějšího a rovnoprávnějšího postavení, než je tomu dnes.

Důvody, které k tomuto vývoji (v mých očích neodvratitelně) směřují, vyjádřili předkladatelé návrhu ve své důvodové zprávě mimo jiné následovně:

„Nebiologický rodič – partner či partnerka rodiče nemá k dítěti žádná práva, není považován za zákonného zástupce dítěte. To v praxi přináší celou řadu problémů nejen v každodenním životě rodiny, ale i v obtížných životních situacích, např. v případě rozpadu partnerství nebo úmrtí jednoho z rodičů. Tato situace ohrožuje samotnou rodinu a je nepochybně v rozporu s nejlepším zájmem dítěte, pro které je žádoucí, aby osoby, které od narození považuje za své rodiče a které miluje, byli jeho rodiči nejen de facto, ale i de iure. Mimo jiné z tohoto důvodu celá řada evropských států adopci dítěte partnera či partnerky umožňuje, např. ve Velké Británii, na Islandu, v Belgii, Dánsku, Finsku, Německu, Nizozemí, Norsku, Španělsku, Švédsku. Osvojením se nebiologický rodič stane zákonným zástupcem dítěte, bude k němu mít vyživovací povinnost a dítě bude mít zákonného rodiče, pokud o něj biologický rodič nebude moci pečovat. Osvojení dítěte partnera či partnerky vnese jistotu a stabilitu do rodiny a především do života samotného dítěte.“⁷⁴

Tento nadějně vyhlížející návrh však nebyl přijat vládou a jeho osud zkomplikovalo následné rozpuštění Poslanecké sněmovny České republiky v druhé polovině roku 2013. Možné změny zákona o registrovaném partnerství jakoby tímto utichly a do popředí zájmu se dostal blížící se začátek roku 2014, kdy se stal účinným nový občanský zákoník. Se skutečností, že by se měla novela zákona o registrovaném partnerství definitivně zamést pod koberec, se však zásadně nechtěla a nechce smířit menšina homosexuálních párů.⁷⁵ Za účelem prosazení svých zájmů příslušníci této menšiny začátkem roku 2014 podepisovali petici za novelu zákona o registrovaném partnerství, která by umožnila adopci biologického potomka jednoho partnera tím druhým.

⁷⁴ Důvodová zpráva [online], 2013 [cit. 9. 6. 2014], dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=1080&CT1=0#prilohy>

⁷⁵ Kvůli nárokům na výchovu dětí chtějí homosexuálové žalovat stát. ČT24 [online]. [cit. 9. 6. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/253556-kvuli-narokum-na-vychovu-deti-chteji-homosexualove-zalovat-stat/?mobileRedirect=off>

„Ticho na frontě“ se tedy dlouho neudrželo a v srpnu roku 2014 předložilo několik poslanců návrh novely zákona o registrovaném partnerství, která do budoucna počítá právě s možností osvojení dítěte registrovaným partnerem v těch případech, kdy se jedná o biologické dítě jeho protějšku. Osvojení cizích dětí by však nadále možné nebylo. Návrh nejprve dostala k projednání vláda, která však nezaujala žádné stanovisko a rozhodnutí o osudu nového návrhu tak nechala čistě na Parlamentu. Návrh tedy pokračuje do sněmovny.⁷⁶ Předkladatelé novely uvedli v důvodové zprávě, že panuje značný nesoulad mezi žitou realitou v České republice a právní úpravou. Zatímco se na teoretické úrovni stále dokola diskutuje, praxe už je o kus jinde. Poukázáno je rovněž na to, že žijí-li partneři ve společné domácnosti, podílí se na výchově dítěte kromě rodiče i jeho partner, přesto je možnost jakéhokoli osvojení vyloučena.⁷⁷ Dalším bodem, na který předkladatelé upozorňují je fakt, že v momentě, kdy by partneři nežili ve formálním svazku, tedy nebyli by registrovaní, ale žili by v jinak plnohodnotném neformálním svazku, nic by osvojení dítěte ze strany některého z homosexuálních partnerů nebránilo a zažádat by mohl. Na tento zvláštní paradox výrazně poukazuje i veřejná ochránkyně práv.

Vlastní návrh byl připraven a je podporován napříč politickými stranami, což symbolizuje, že přístup k homosexualitě rodičů není záležitostí ideologickou, ale je dán osobním přístupem každého jednotlivce k homosexualitě obecně. Zjevná je podpora zástupců mladé generace. Zájmové sdružení MSD (Mladí sociální demokraté) adresovalo členům Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky otevřený dopis, v němž apeluje na zákonodárce a vyzývá je k podpoře novely zákona o registrovaném partnerství v souladu s předloženým návrhem.⁷⁸

⁷⁶ ČT24. Adopce dětí z "rodiny" homosexuálními partnery? Vláda nezaujala žádné stanovisko. In: *Česká televize: ČT24* [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/288458-adopce-deti-z-rodiny-homosexuálními-partnery-vlada-nezaujala-zadne-stanovisko/>

⁷⁷ Důvodová zpráva, [online], 2014 [cit. 20. 10. 2014], dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=320&CT1=0>

⁷⁸ MSD. MSD: Apelujeme na zákonodárce, podpořte novelu zákona o registrovaném partnerství. In: *Parlamentní listy* [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z:

Argumenty rodin, které se v situaci, kterou se snaží shora popsaný poslanecký návrh změny zákona řešit, přímo nacházejí, jsou velmi silné a přesvědčivé. Jedná se zde v podstatě o otázku právního ošetření fakticky existujícího vztahu. Žije-li dítě v rodině partnerů stejného pohlaví, vytváří si ke každému z partnerů citové vazby bez ohledu na to, který z nich k němu má podle zákona vyživovací povinnost. Pokud by však biologický rodič například zemřel, nebude mít z pohledu úřadů dítě nikoho, kdo by měl nárok se o něj postarat. V krajním případě tak může skončit dítě i v ústavu. To může mít v důsledku pro dítě jistě fatální následky, na rozdíl od života ve funkční homoparentální rodině, kde mu, jak se domnívám, narušení sexuální orientace ani identity zdaleka v takové míře nehrozí.

Ať již pohlížíme na budoucí vývoj postavení registrovaných partnerů s nadějí či obavami, je nepochybné, že v současné době převažující vývojový trend je progresivní, přestože otázka osvojení cizích dětí z ústavů jakoby stále zůstávala upozaděna, byť právě tyto děti si svou šanci na rodinu bezesporu zaslouhují na prvním místě.

Moje osobní očekávání jsou nadějná, neboť zastávám názor, že tábor odpůrců možnosti výchovy dětí homosexuálními páry nepřichází s nijak pro moderní dobu přesvědčivými argumenty. Máme-li spatřovat problém například v tom, že v důsledku připuštění osvojování dětí homosexuálními páry, bude mít dítě v matrice zapsané dva rodiče stejného pohlaví, což by mohlo být vnímáno jako revoluční zásah do tradičního pojetí rodinného práva v České republice, nejsem si jistá, zda nezapomínáme, o co jde v této věci především. Nejsou to papíry nebo snad udržování tradic, ale je to právo každého z nás prožít plnohodnotný život, zejména bych pak zdůrazňovala toto právo ve vztahu k samotným dětem, pro něž má potřeba prožít dětství v rodině a láskyplném prostředí zcela zásadní význam, byť by se mělo jednat o rodinu, jejíž základ tvoří osoby stejného pohlaví.

Často je vytvářen dojem, že se okolo uplatňování náhradní rodinné péče v praxi řeší především práva rodičů či potenciálních rodičů k dítěti, je ale na místě pojímat situaci primárně s ohledem na práva dítěte na stabilní zázemí a rodinu. Sledování nejlepšího zájmu dítěte má zůstat podstatou a smyslem celé věci.

<http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/MSD-Apelujeme-na-zakonodarce-podporte-novelu-zakona-o-registrovanem-partnerstvi-342577>

Problémy s okolím a strach z reakcí zejména ostatních dětí, které mohou vyvstat v souvislosti s tím, že dítě má dvě maminky nebo dva tatínky, nelze nikdy zcela vyloučit. Nicméně jsem toho názoru, že schopnosti dnešních dětí se v tomto ohledu mnohdy podceňují. Multikulturní společnost zejména větších měst bojující s vysokou rozvodovostí a různými alternativními prvky v rodinném institutu dává dětem možnost vnímat a přijímat realitu bez předsudků.

S výhledem do budoucna věřím, že se postupnými dílčími kroky dostaneme od stádia tolerance homosexuálních vztahů až k jejich zákonnému uznání včetně uznání práv na výchovu dětí. Podle výsledků výzkumů Centra pro výzkum veřejného mínění je podpora homosexuálních rodin mezi veřejností u nás vysoká a celkové postoje se s každými novými výsledky jeví jako stále přístupnější této formě soužití.⁷⁹

⁷⁹ ČT24. Adopce dětí z "rodiny" homosexuálními partnery? Vláda nezaujala žádné stanovisko. In: *Česká televize: ČT24* [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/288458-adopce-deti-z-rodiny-homosexualnimi-partnery-vlada-nezaujala-zadne-stanovisko/>

Závěr

“In order to have faith in his own path, he does not need to prove that someone else's path is wrong.”

- *Paulo Coelho*

"K tomu, aby měl člověk víru ve svou vlastní cestu, nepotřebuje prokazovat, že cesta, někoho jiného je špatně."

- *Paulo Coelho*

Svou práci uzavírám citátem brazilského spisovatele Paula Coelho. Vztáhneme-li jeho slova na téma, které zde bylo rozebráno, poselství je zřejmé. Jestliže současná rodina prochází krizí, je ohrožována mnoha vlivy, jakými je vysoká rozvodovost nebo domácí násilí, soustředme se na to, jak k jejímu posílení přispět sami a ne na to, jak její křehkou podstatu, kterou si ještě zachovala, mohou narušit dosud cizí prvky typu homosexuálních párů a jejich rodičovství. Zaměřme se na to, abychom sami dokázali založit stabilní a funkční rodinu a oprostěme se od zpochybňování předpokladů pro vytvoření stabilního rodinného prostředí vhodného pro výchovu dítěte homosexuálními páry. Základem je tolerance, kterou již Aristoteles označoval za poslední cnost umírající společnosti. Jestliže osoby žijící v registrovaném partnerství o péči o dítě samy stojí a splňují pro tento účel veškeré předpoklady, absentuje v mých očích důvod pro to jim v naší moderní ateistické společnosti toto právo odepřít a svým způsobem je diskvalifikovat.

Svého času jsem se zcela ztotožňovala s názorem, že homosexuálové zvláštní zákon nepotřebují a že problémy, které se v souvislosti s uplatňováním jejich práv a povinností řeší, mohou být vyřešeny úpravami stávajících zákonů. Při vehementním prosazování vlastního zákona ze strany homosexuální menšiny je totiž možné nabýt dojmu, že ve svém důsledku nejde příslušníkům této menšiny o řešení věcných problémů, ale o to být uznáni skrze právní

úpravu nejen právně, ale také společensky, aby tak byla potvrzena jejich „obvyklost“, aby bylo demonstrováno, že jsou součástí majority.

Na druhou stranu, pokud již k přijetí zákona o registrovaném partnerství došlo, neměl by se stát institut registrovaného partnerství zničehonic přehlížený ve smyslu „máte svůj zákon a tím jsme s vámi skončili“. Dělat věci napůl nemá smysl, utíkat před zjevnými nedostatky konkrétní právní normy je jen oddalování něčeho, co je nevyhnutelné. Pokud jednou přiznáme registrovaným párům postavení na úrovni manželů, jak můžeme dopustit, že úprava registrovaného partnerství zůstane při vytváření celistvého soukromoprávního kodexu stranou všeho dění?

Nezahrnutí problematiky registrovaného partnerství do nového občanského zákoníku považuji za nekoncepční. Zákon o registrovaném partnerství zůstal zachován i po roce 2014 a to zřejmě z ryze politických a ideologických důvodů nebo v důsledku nátlaku lobbistických skupin, což vyvolává v kontextu náročného procesu zavedení institutu registrovaného partnerství v našem státě zklamání a nepochopení pro postup zákonodárců, kteří se s danou problematikou jednoduše nevypořádali.

V textu této práce byla poměrně podrobně rozebrána problematika protiústavnosti ustanovení zákona o registrovaném partnerství v §13 odst. 2, které svazek registrovaných partnerů vymezuje jako překážku osvojení dítěte. Přepokládám, že bude jen otázkou času, než bude toto téma otevřeno a široce diskutováno. Vnímám jako nevyhnutelné platnou právní úpravu změnit minimálně za účelem zajištění jejího souladu s právním řádem České republiky, byť se domnívám, že stát by měl jít v tomto směru ještě dál a dnes silnou a hlasitou obec gayů a leseb vyslyšet právě v otázce náhradní rodinné péče a přiznat registrovaným párům právo na adopci.

Důsledky podobných revolučních úprav nelze předem odhadnout, vše ukáže až případná praxe a čas. Věřím, že když nenastaly vážnější problémy po zavedení registrovaného partnerství, vypořádala by se naše společnost i s homosexuálním rodičovstvím. Přeci jen od uzákonění registrovaného partnerství již uplynulo osm let. Za tuto dlouhou dobu došlo k výměně politiků ve sněmovně, ale dorostla rovněž nová generace mladých lidí, kteří mají na registrované partnerství a možné rodičovství osob v něm žijících otevřenější názor.

Homosexualita a komplikované či propletené rodinné svazky jsou sociologickou realitou, s kterou je třeba se vypořádat, ne ji přehlížet.

Zcela na závěr bych pak uvedla, že nejde o problematiku, která by ve světě byla novinkou. Celá řada zemí umožňuje po celá léta adopci stejnopohlavních párů. Mezi tyto země patří například severské státy, Belgie, Nizozemí, Španělsko, Velká Británie, ale také Chorvatsko a další. Různé modely jsou tedy vyzkoušené a je možné vycházet ze srovnání s jinými evropskými státy. Strach z neznámého se tedy jeví jako do jisté míry zbytečný. Zvláště tehdy, pokud i u nás „poptávka po homosexuálním rodičovství“ prokazatelně existuje a stoupá.

Seznam použité literatury a pramenů

Knižní publikace

- BARŠOVÁ, A. *Partnerské soužití gayů a lesbiček: kde jsme a kam směřujeme*. Brno: NESEHNUTÍ, 2004. ISBN 80-903228-3-2.
- BĚLOHLÁVEK, J. A., a kol., *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, ISBN 978-80-7380-413-8.
- BRZEK, A. *Třetí pohlaví?*. Praha: Scienta medica, 1992. ISBN 80-85526-03-4.
- ELIÁŠ, K., ZUKLÍNOVÁ, M., *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*, Praha, nakladatelství Linde, 2001. ISBN 80-7201-303-0.
- HIML, P., J. SEIDL a F. SCHINDLER. *Miluji tvory svého pohlaví*. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0876-7.
- HRUŠÁKOVÁ, M. *Dítě, rodina, stát: úvahy nad právním postavením dítěte*. Brno: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, 1993. ISBN 80-210-0694-3.
- MACH, P. (ed.), *Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko?*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006. ISBN 80-86547-51-5.
- MATĚJČEK, Z., a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.
- NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P.. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: GRADA Publishing, 2014. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.
- NOŽÍROVÁ, J. *Náhradní rodinná péče*. Příbram: nakladatelství Linde, 2012. ISBN 978-80-8613191-7.

- POLÁŠKOVÁ, E., *Plánovaná lesbická rodina: klíčové aspekty přechodu k rodičovství*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-802-1050-136.
- SEIDL, J. a kol. *Od žaláře k oltáři: Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-585-6.
- SOKOLOVÁ, V. *abc feminizmu: "A co děti?...": gay a lesbické rodičovství*. Brno: NESEHNUTÍ, 2004, s. 86. ISBN 80-903228-3-2.
- ŠÍNOVÁ, R., O. ŠMÍD a M. JURÁŽ, a kol.. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-87576-74-8.

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, zkráceně Evropská úmluva o ochraně lidských práv, z roku 1950
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění

Odborné články

- WINTR, J. Analýza české právní úpravy osvojení dítěte gayi, lesbami a bisexuálními lidmi ve světle práva Evropské unie a Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách. *Gender studies* 2009.

Judikatura

- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 3.2010, č. 13102/02.
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, Pl.ÚS 36/01, č. 403/2002 Sb.

Elektronické zdroje

- ČT24. Adopce dětí z "rodiny" homosexuálními partnery? Vláda nezaujala žádné stanovisko. In: *Česká televize: ČT24* [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/288458-adopce-deti-z-rodiny-homosexualnimi-partnery-vlada-nezaujala-zadne-stanovisko/>
- ČTK. Česko patří v Evropě k zemím, co nejmíň diskriminují homosexuály. In: *Denik.cz* [online]. 12.8.2013 [cit. 2014-10-18]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/vyzkum-cr-patri-v-eu-k-zemim-co-nejmin-diskriminuji-homosexualy-20130812.html
- ČT24. Kvůli nárokům na výchovu dětí chtějí homosexuálové žalovat stát. [online]. [cit. 9. 6. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/253556-kvuli-narokum-na-vychovu-deti-chteji-homosexualove-zalovat-stat/?mobileRedirect=off>
- ČTK. Registrovaní partneři mají podle Ústavy právo na adopci, tvrdí odborník. *Novinky.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/167166-registrovani-partneri-maji-podle-ustavy-pravo-na-adopci-tvrdi-odbornik.html>

- ČTK. Sňatek homosexuálů umožňuje zatím pět zemí v Evropě. In: *Denik.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: http://www.denik.cz/ze_sveta/snatek-homosexualu-umoznuje-zatim-pet-zemi-v-evrop.html
- ČT24, ČTK. Šabatová: Zákon brání homosexuálům adoptovat dítě je protiústavní. In: *Česká televize: ČT24* [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/281830-sabatova-zakon-branici-homosexualum-adoptovat-dite-je-protiustavni/>
- Důvodová zpráva [online], 2005 [cit. 8. 6. 2014], dostupné z http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/OZ_verze_2005.pdf
- Důvodová zpráva, [online], 2007 [cit. 8. 6. 2014], dostupné z http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/OZ_s_DZ_verze_2007.06.03.pdf
- Důvodová zpráva [online], 2013 [cit. 9. 6. 2014], dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=1080&CT1=0#prilohy>
- Důvodová zpráva, [online], 2014 [cit. 20. 10. 2014], dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=320&CT1=0>
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Národní zpráva o rodině 2004. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2004 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf
- MSD. MSD: Apelujeme na zákonodárce, podpořte novelu zákona o registrovaném partnerství. In: *Parlamentní listy* [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/MSD-Apelujeme-na-zakonodarce-podporte-novelu-zakona-o-registrovanem-partnerstvi-342577>
- *Stanovisko vlády ČR k poslaneckému návrhu zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví* (sněmovní tisk č. 359). [online]. [cit. 2014-06-05] Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t035901.htm>

- Stanovisko Pracovní skupiny pro otázky sexuálních menšin k vypuštění institutu zapsaného partnerství z připravovaného návrhu občanského zákoníku. In: [online]. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/sexualni-mensiny/Stanovisko-k-vypusteni-zapsaneho-partnerstvi.pdf>
- *Usnesení vlády České republiky k poslaneckému návrhu zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví a o změně a doplnění některých zákonů* (sněmovní tisk č. 124). [online]. [cit. 2014-06-05] Dostupné z: <https://racek.vlada.cz/usneseni/usnweb.nsf/0/77BEF914E761847DC12571B6006BD12D>

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá otázkou dvou dnes velmi důležitých institutů rodinného práva, a to registrovaným partnerstvím a náhradní rodinnou péčí. Cílem práce je zaměřit se na oblasti, kde se tyto dva instituty prolínají. Současná právní úprava registrovaného partnerství obsahuje některá problematická ustanovení právě ve vztahu k formám náhradní rodinné péče. Text této práce se zaměřil na popis těchto problematických oblastí a snaží se nastínit možné budoucí změny i v souvislosti s vývojem situace na mezinárodní úrovni.

Abstract

This thesis deals with the issue of two today very important institutes, namely the registered partnership and the alternative family care. The aim of the thesis is to focus on areas where the two institutes overlap. Current registered partnership legislation contains some problematic provisions in relation to forms of alternative family care. The text of the thesis has focused on the description of these problem areas and try to outline possible future changes even in the context of the situation on the international level.

Téma diplomové práce

Registrované partnerství a jeho právní důsledky ve vztahu k náhradní rodinné péči

Theme of thesis

Registered Partnership and its Legal Consequences in Relation to Alternative Family Care

Klíčová slova

registrované partnerství, náhradní rodinná péče, homosexualita, homoparentalita, osvojení

Key words

registered partnership, alternative family care, homosexuality, homoparentality, adoption